

VASILE ALECSANDRI

POVESTIREA UNEI VIEȚI DE

G. BOGDAN-DUICĂ
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR LA UNIVERSITATEA
DIN CLUJ

PUBLICATĂ DE
ACADEMIA ROMÂNĂ
LA INAUGURAREA MAUSOLEULUI DELA MIRCEȘTI
IN ANUL 1926, CU CHELTUIALA
MINISTERULUI CULTELOR ȘI ARTELOR

ACADEMIA ROMÂNĂ

VASILE ALECSANDRI

POVESTIREA UNEI VIEŢI

DE

G. BOGDAN-DUICĂ
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR LA UNIVERSITATEA
DIN CLUJ

Publicată la inaugurarea mausoleului dela Mirceşti, în anul 1926
cu cheltuiala Ministerului Cultelor şi Artelor

BUCUREŞTI
CVLTVRA NAŢIONALĂ
1926

Iar în timpuri de restriște și de neagră învrăjbire
Să fii stâlp de deșteptare și simbol de înfrățire.

A. NAUM

(15 Octomvrie 1906; la statua poetului).

1. Vieaţa şi opera poetului Vasile Alecsandri a fost, din fericire, atât de strâns împletită cu evoluţia politică, culturală şi literară a neamului încât, fără de acelea, o parte mare din acestea nici nu s'ar puteà explicà.

Câtă mulţime de simţiri civilizatoare şi de idei de propăşire, ce forme fericite de limbă şi de vers, câte îndemnuri la acţiuni spre tot mai înainte s'au produs în vieaţa sa, în scrisul său, toate acestea sunt o bogăţie, pentru a cărei desfăşurare, în toate legăturile sale cu epoca, ne-ar trebuì volume. Odată şi odată cinevà le va scrie; deoarece în mausoleu vor zăceà numai moaştele sale; din icoane şi statue vor vorbì câtevà linii simpatice, o formă; însă nemurirea lui se va alcătuì numai din ce-a lăsat în sufletul popular, într'un timp în care poporul se renăşteà, ca să fie ce încă tot nu este, spre ce Alecsandri îl *duce* încă.

Ce ne-a fost el, ce ne este, ce ne va fi mult timp încă, se va simţi, însă, şi din puţinele pagini care încep cu cea de faţă, pagini de închinare, dar şì de dreptate.

2. Tatăl poetului Vasile Alecsandri a fost un boierinaş isteţ şi harnic, care de timpuriu atrase asupră-şi atenţia boierilor mari ai Moldovei. Aceştia, bucuroşi de un nou talent administrativ, sprijiniră înaintarea lui în slujbe şi în ranguri. Dacă ar fi fost Evreu, cum numai criticii evrei mai stăruesc

a-l socotì, boierii Moldovei nu s'ar fi încălzit până la generoasa laudă din recomandația citată aici, în notă [1]).

Cu acelaş talent Alecsandri-tatăl a îngrijit şi de propria-i avere mare: moşii, case şi capital mobil, care mai târziu înlesniră vieața de poet mereu călător și de patriot jertfitor a fiului.

Deşi erà un fiu al veacului (încă fanariot) XVIII, tatăl lui Alecsandri erà un spirit progresist. De pildă, economiceşte: îmbrățişase cald idea navigațiunii comerciale pe Prut; cultural: a dat bun ajutor tehnic la întemeierea teatrului din Iași; politicește: erà demn față de Domn şi deloc nu se opuneà evoluției liberale a fiilor săi.

---

[1]) Recomandația s'a produs într'o şedință a Adunării obştești, din 3 Martie anul 1837; şi se află tipărită în *Analele parlamentare* (Volumul VII, p. 773).

No. 48. Litera H.

Anaforaua Adunării către Prea Inălțatul Domn. — No. 14 — Anul 1837, Martie 3 zile.

Luânduse în privire neprihănitul haractir, *patriotismul* şi acea mai desăvârşită sîrguință ce D-lui Spătar Vasili Alexandri, mădulariul acestei Adunări, au dovedit nu numai în slujba de secretariŭ a ei cu care la sesia de acum este însărcinat şi aŭ fost de aseminea şi în sesia trecută, ci şi în alte osebite slujbe în carĭ *din acea mai crudă vîrstă sau aflat întrebuințat*, şi mai ales în curgerea de 10 ani necurmat în slujba de sameş Visteriei, în care această epohă atât pe vremea trecutei vremelniceştĭ rosieneştĭ ocârmuiri, cât şi de la înființarea Organicescului Reglement şi pînă acum aŭ încheiat sămile cuvenite în toată buna rânduială şi fără nici un feliŭ de prihănire, şi osebit apoĭ în slujba de mădulariŭ a Extraordinarii Adunări de revizie a Reglementuluĭ şi aseminea şi aceștei Obicînuite Adunărĭ în slujba de candidat la Domnescul Divan de la înființarea Reglementuluĭ şi pînă acum *fără nici o leafă, şi în feliurĭ de comisiĭ osebite*, Adunarea ia îndrăsneala a recomandui la stăpâneasca luare aminte a Inălțimiĭ Voastre nişte aseminea zeloase şi credincioase slujbe a pomenituluĭ boieriŭ supuindu-vĕ a eĭ plecată rugăminte, ca să binevoiți a le lua în băgare de seamă şi ale învrednici rĕsplătiriĭ ce înalt veți încuviința spre încurajarisirea şi altora la aseminea bune şi priincioase urmărĭ.

A Inălțimii Voastre smerit rugătoriu
Veniamin Mitropolit Moldovei
Meletie Episcop Romanului
Și plecate slugi:

Şi în toate îl deosebià un duh creştinesc-bătrânesc, întovărăşit cu o filozofie practică, isteaţă, ca a proverbelor populare [1]).

3. Din fericire mama poetului (1800—1842), femeie frumoasă, fire gingaşe, spirit religios, desăvârşì vieaţa familiară, dela care treburile-l depărtau adeseori pe soţul său. Elena Cozoni, din Târgul-Ocna, murì de vreme, în vârstă de 42 de ani; însă firea sa o trecuse darnic în odraslele sale, în poet mai multă decât în celelalte. Fusese o femeie de neam bun, căutat, cinstit.

4. Intâia educaţie, dată de astfel de părinţi, a fost de sigur aleasă; ea a contrabalansat toate înrâuririle mediului curţii părinteşti, în care nu vieţuiau numai ţigănuşul Porojanu, tovarăş de înălţarea smeelor, ori Gahiţa, care-l înfiorà, dar îl şi încântà

Răducanu Roset Hatman
Canta Logofĕt
Alecu Mavrocordat Postelnic
Crupenschi Vornic
Gheorghi Sturza Postelnic
Catargiŭ Vornic
Ioan Cuza Postelnic
Ilie Cogălniceanu Agă
Alecu Sturza Spătar
Cristescu Spătar
Manolachi Radovicĭ Agă
Buhuş Agă
Iordachi Milu Paharnic
Alecu Bran Căminar
Grigori Codreanu Spătar
Grigori Cuza Spătar
Ralet Spătar
Petrachi Roset Postelnic

[1]) Relativ la plutirea pe Prut, ziarul *Ţeranul român* din 1862, al lui Ioan Ionescu dela Brad, scrie (p. 124): «Osteneală multă şi-au dat şi răposatul Vasilie Alecsandri pentru a coborì pe Prut grânele din Moldova de sus până la schelea Galaţii».

cu poveștile sale, ori Didică lăutarul, care mai târziu îi dictă câtevà poezii pentru colecția-i celebră, ci și alt norod inferior. Mediul curții boierești pe el nu l-a stropit cu nici un cusur oriental.

5. Nimic nu-i va fi rămas poetului nici din firea lui Gherman Vida, care erà un negustor călugărit, traducătorul unei gramatice franceze greoaie și proprietarul unui manuscript al cronicii lui Șincai, dascăl adăpostit în casa lui Alecsandri. Vreun cuvânt despre românism și nobleță poetul va fi auzit dela el, însă în forme dur-maramureșene și — prea copil încă — nici nu le va fi înțeles [1].

6. Nici din *'Αποθήκη τῶν παίδων* nu-i va fi rămas mult; aceasta erà o carte de cetire grecească, studiată și de poeții Hrisoverghi și G. Sion, și de alți copilandri ai vremii, și de fete; erà o traducere din franțuzescul *Magasin des enfants* al d-nei Leprince de Beaumont, tălmăcit în grecește pe la anul 1793; în orice caz *Αποθήκη* a putut fi întâia (?) întâlnire cu Franța!

7. Un fragment bogat din Franța i-a apărut poetului abià în pensionul lui Cuénim, fost ofițer în oștirea lui Napoleon I și educator destul de îndrăsneț, ca să admită în pensionul său chiar și cetirea gazetelor! Cum se tocmiau părinții cu profesorul Cuénim este un capitol prea necunoscut, ca să nu-l descoper prin tipărirea în notă a unui contract de educație din acelaș timp în care și Alecsandri erà școlarul eroicului Francez [2].

---

[1]) La tipărirea lui Șincai Vida se gândià abià prin 1837. 38. V. A. Ureche, *Ist. școalelor*, II, p. 82.

[2]) Originalul este, firește, scris cu litere cirilice.

CONTRACT

Mai gios iscălitul, Victor Kiuenem, profesor limbii franțozești, m'am alcătuit cu D. Spatarul Constantin Burghele pentru pricina de mai gios zisă,

Despre timpul petrecut la Cuénim știm sigur că în Aprilie 1831 Alecsandri se aflà în clasa a IV-a și că la examenul dinaintea Paștelor s'a distins la gramatică, istorie naturală, geografie, mitologie [1]).

Clasele înaintau dela a VI-a spre I-a.

In Ianuarie 1832 Alecsandri erà tot în clasa a IV-a [2]), unde-l surprinsese întreruperea cursurilor din cauza holerii.

In toamna anului 1834, când elevii dau o reprezentare teatrală, despre poetul Alecsandri nu se mai pomenește. El plecase la Paris, vara. Dacă, la Cuénim, va fi continuat dela 1832 (Ianuarie) până la 1834 (vara), a putut face tot cursul.

în curgere de un an de zile, începător di la 8 Ghenar 1841 și până la 1842, iarăș Ghenar în 8, în chipul următor, adică:

1-ü Eu mă îndatoresc a priimi în pansionul meu pe fiii Dumnesale, Neculai și Constantin, ca să-i învăț trei limbi, franțozește, nemțește și moldovinește, cuprinzând: gramatica, ritorica, gheografia, istorie veche, nouă, svîntă și firească, aritmetica și științăle moralicești, aceste toate să vor paradosi în limba franțozească (după putere și înaintirea copiilor însă), limbile nemțască și moldovinească să vor paradosi de către dascalii ce vor veni la pansionul meu, privighind pentru învățătura lor.

2-le Eu mă mai îndatoresc a hrăni pe copii la masa mea, purtându-le de grijă pentru curățenie și spălat cum și pentru buna educațăi și sporirea lor.

3-le Cărțăle franțuzești, fără lecsicon însă, sînt în socoteala me; iar acele nemțăști și moldovinești, trebuincioasăle strai, așternuturile și tacâmurile de masă, cuprinsă în cuțite, furculiți și linguri de argint; doâsprezăci șărvete și doâ fețâ de masă (care după eșire copilului vor rămâne la pansion), Dumnealui are a le da copiilor.

4-le Pentru toate aceste de mai sus pomenite, Dumnealui Spatarul are a-mi plăti 100 # = adică una sută galbini blank, pe an; urmându-să plata banilor înainte de fieșcare șasă luni pe giumătate.

5-le Intâmplându-să (ferească Dumnezău) de a să înbolnăvi copiii, câtă cheltuială să va face la doftor și la doftorii pentru curarisire, Dumnealui are a-mi plăti fără cuvînt de înpotrivire; și pentru alcătuire ce am făcut cu buna priimire amînduror părțălor, s'au făcut doâ asămini contracturi dându-să la o parte cât și la alta.

Anul 1841, luna Ghenar în 8 zile.

V. Cuénim, Agă. Cuénim iscălește cu literă latină.

[1]) *Albina românească* din 30 Aprilie 1831.

[2]) Tot acolo, 24 Ianuarie 1832.

Educatorul acesta erà pe atunci (1834) un bărbat de cincizeci de ani. El stăruià ca elevii săi să învețe bine franțuzește, să cetească literatură potrivită vârstei, să ție la prilejuri câte o cuvântare, să se arate şi actori în piese franceze. Altfel erà om foarte serios, înțelegând vremea și țara, precum reiese foarte clar din corespondența lui M. Kogălniceanu. La vreo 12 ani după întoarcerea în țară Alecsandri a avut prilej să-și aducă aminte de tot binele ce-i făcuse și să-i fie de folos la obținerea unei pensiuni.

8. In vara anului 1834 Alecsandri erà de 13 ani sau, după alții, de 15. Fiind şi numai de 13, erà destul de mare, ca să înceapă a simți melancolia călătoriei norilor, pe care-i urmărià, zice el, de pe capra trăsurii din șopronul pensionului, de pe care urmărià şi depărtarea cucoarelor. I se făcuse şi lui de ducă. In această dispoziție mai pică şi povestea lui Robinson Crusoe, spusă de frații Cuciuc, colegi de pension: «Mare înrâurire au exercitat asupra imaginației mele de copil întâmplările lui Robinson, povestite de frații Cuciuc». Poezia începuse a încolți în sufletul copilandrului, care în curând avea să o vază în toată splendoarea sa, franceză, la Paris.

9. Spre Paris Alecsandri a plecat cu pedagogul Filip Furnaraki, pe care şi alții l-au întrebuințat în chestiuni de școală. De pildă: La 1837 el fu trimis de stăpânire, să aducă dela Paris un profesor de literatură franceză și un pedagog [1]. Tot cu Furnaraki, deodată cu Alecsandri, plecară şi alți copii de nădejde ai țării: Nicolae Docan, Panait Radu, pictorul Negulici (Câmpulungeanul!) [2].

---

[1]) *Analele parlamentare*, vol. IX, 2, p. 229. In *Ateneul român*, 1894, p. 432, N. Cretzulescu dă numele tuturor tinerilor pe atunci la Paris.

[2]) Furnaraki erà Grec. In Camera dela 1864 Văsescu contestase, ca străin, pe Aristid Furnaraki. Luând cuvântul Cracte arătă că tatăl lui Aristid Furnaraki venise în țară cu Domnul Callimachi!

10. «Trebuie *să fi auzit* cinevà povestind pe poet despre impresia extraordinară ce făcù Parisul, cu monumentele lui mărețe și vieața lui torențială, asupra sufletului unui copil, venind deadreptul din fundul Moldovei. Străzile aliniate, lumina orbitoare, gustul și civilizația pariziană îi lărgiră oarecum orbita ochiului și începură să pregătească esteticește sufletul poetului la o ordine, la o acuratețǎ, la o armonie ce se desprinde de pe tot ce face Francezul și pe care o vom găsì ca trăsătură caracteristică în întreaga operă a lui Alecsandri, până și în scrisul, în caligrafia lui ca mărgăritariul» [1]).

11. La Paris Alecsandri a dat un bacalaureat bine cunoscut din povestirea sa umoristică; a încercat câtevà științe: medicina, dreptul, ingineria; le-a părăsit; și s'a oprit la studiile literare cerute de sufletul său poetic.

Spre tainele acestor studii, la început, l-a călăuzit profesorul Cotte, cu care împreună a cetit pe Homer, Virgil și Horațiu; cu sfatul căruia s'a aruncat asupra lui Bernardin de Saint-Pierre, J. J. Rousseau și asupra modernilor Chateaubriand, Lamartine, Hugo.

Gradul de perfecție, nu de înțelegere numai, ci de mânuire a versului francez chiàr, ni-l probează faptul că Alecsandri a scris versuri franțuzești, câtvà timp după întoarcere, chiar și în Iași, și de mai multe ori în cursul vieții coapte. G. Bengescu ne asigură că elegia compusă la Paris, la moartea d-rei A. Th. Cotte, a fost chiar «uimitoare».

12. In 1839 Alecsandri părăsi capitala Franței. Trei prieteni: el, C. Negri și Nic. Docan intrară întâiu în Italia, pe care cei doi poeți, Alecsandri și Negri, trebuiau să o vază. Regiunile cercetate de ei le arată numele orașelor în care s'au oprit mai mult: Genova. Bolonia, Florența, Roma, Veneția, care mai ales «îi pătrunse de uimire».

---

[1]) N. Petrașcu, *Vasile Alecsandri*, p. 49.

Alecsandri avù astfel prilejul, să cunoască și a doua mare cultură romanică, să compare și să dorească — el însuș ne-o va spune în 1840 — ca și țara lor să înceapă a semănà cu Italia: «Când a da Dumnezeu (ziceam în mine, în fața unui monument sau al unui tablou) să avem și noi în Moldova un Raphael, un Michel Ange, a căror produceri minunate să poată atrage ochii și laudele națiilor asupra noastră». Exclamația aceasta caracterizează perfect idealul de cultură *națională*, cu care Alecsandri se întorceà din Europa.

In țară tinerii ajunseră pe un ger (— 17 Réaumur), despre care până și statistica prințului N. Sutzu luă însemnare [1]).

13. Inainte de-a sosi ei în Iași, aici se precizau două grupări literare; a lui Asachi, fără energie și fără talente serioase; și a lui Mihail Kogălniceanu, care se apropiase de C. Negruzzi.

Alecsandri nu-l ignoră pe Asachi, și publică câte cevà în gazeta lui *Albina românească* și în revista lui *Spicuitorul moldo-român* (1841). In *Spicuitorul* a publicat versuri franceze; în *Albina* (1843): *Tătarul, Craiu-nou* și o legendă italiană *Monte di fo*, ca *Suvenire din Italia*.

Observând, însă, din capul locului, că viitorul literar al țării nu va resărì din salonul lui Asachi și simțindu-și puternic menirea, se unì cu literații Costache Negruzzi și Mihail Kogălniceanu și împreună publicară *Dacia literară*.

Alecsandri publică în ea o novelă *(Buchetiera din Florența)* în care descrierea peisajului și a stărilor sufletești-extatice este remarcabilă (1840).

14. Impresionat de țara sa, de poporul său, pe care-l căutà călătorind pretutindeni: în munți, în șes, în sate și în

---

1) Ediția franceză, *Notions statistiques sur la Moldavie* 1849, p. 6.

Dintre cei trei tineri N. Docan erà cel mai tinăr, căci se născuse în 2 August 1818 (în Bârlad).

orașe, Alecsandri își naționaliză imediat subiectele și scrise *Doinele* [1]).

Doinele exprimă energia națională în creștere; vreo șapte sunt haiducești-energice; în altele apare țăranul horind voinicește, urând pe ciocoi; doinele ostășești, deacum a călăreților, din trecut a *Tătarului*, sunt scrise cu aceeaș încredere. Restul se întemeiază pe credințe populare, derivate în subiecte romantice, brodate cu simțirile cavalerești, care erau și ale poetului.

Apăruse poezia «de colibă», ziseră saloanele din Iași: dar în acele saloane se aflau și tineri încântați, și, mai ales, tinere fete și femei încântate de poezia colibei.

Doinele, publicate în călindare și'ntr'o revistă (1844), s'au răspândit repede în tot poporul românesc. De atunci «poezia se românì», scrise D. Bolintineanu.

Doinele — ne spune Ion Ghica [2]) — s'au cetit, întâia oară în public, acasă la Alecu Balș-Lungu, unde tinerimea «începuse a se adunà în toată luna, ca să petreacă seara în convorbire și cetiri literare, serate la care asistau mulți din boierii cei mari, între cari unul din cei mai regulați erà Grigore Ghica, fostul Domn dela 1849 până la 1857» [3]),

15. Energia care se manifestà în *Doinele* lui Alecsandri erà energia întregii sale generații. *Doinele* poetice cadrează perfect cu sentimentul de vigoare și de refacere, care adià în țară. A-l descrie aici, în toate manifesările sale, este de prisos.

---

[1]) Dintre călătoriile din acest timp însemn: una la Fălticeni (1840, 19—27 Iulie); alta la Botoșani (Decemvrie 1840); cea în munți a descris-o el în *O plimbare în munți*; datarea *Doinelor* arată pe unde a mai fost.

[2]) *Scrisori* (1887), p. 253—254.

[3]) Este interesant să se știe cine protejà pe atunci literatura națională. O spune corespondentul din Iași al Gazetei dela Brașov (1844, p. 15):

1. Marele logofăt și cavaler Costache Sturza
2. Marele logofăt și cavaler Lupul Balș
3. Log. Costache Conache
4. Vornic, secretar de stat Teodor Balș
5. Vornic Scarlat Miclescu
6. Aga Alecu Mavrocordat

Aici ajunge să aduc aminte, că în toate consulatele străine: rusești, austriace, se constituise spionarea oricărei mişcări românești; că stăpânirile românești erau niște umile instrumente mulțămite că în umilință își măguliau, totuş, orgoliul de a stăpânì, de-a boierì; că, astfel găunoase, aceste stăpâniri priviau cu grije mare la tinerimea care se străduià să introducă în țară sentimentul de demnitate şi idealul «onorului», care erà adevăratul sens al promptitudinii cu care se oferià și se primià pe atunci un — duel, afacere primejdioasă pe care, în Moldova, guvernul — speriat de duelul Lascăr Roset cu o beizadea: D. Ghica — căută să o suprime prin «pravila pentru duel» din 1842 (16 Martie) [1]).

7. Aga Dimitri Buhuş
8. Spătar Vasilie Drăghici
9. Spătar Grigorie Drăghici
10. Banul Gheorghe Cosmiță
11. Banul Petru Cosmiță
12. Banul Teodor Burada
13. Spătar Constantin Negruți
14. Căminar Nicolae Istrate
15. Păr. arhidiacon Meletie Istrate
16. Păr. arhid. Ghenadie Șendrea
17. Sărdar Panait Idieru
18. Maiorul Mihail Kogălniceanu
19. M. Vornic Alecu Sturza (la Bârlad)
20. M. Vornic Alecu Sturza
21. M. Vornic Alecu Ghica
22. Sluger Georgie Harnav
23. Căminar Teodor Vasiliu, director Sf. Mitropolii
24. Aga Georgie Hartulari
25. Sărdar Manole Codrescu
26. Vasilie Alecsandri
27. Cucoana vorniceasa Maria de Paladi
28. Dom. Costache Sion tinărul
29. Căminar Georgie Săulescul
30. Sărdar Ioan Drăghici
31. Comis I. Ghergheli

[1]) Vezi ecoul în *Gazeta* din Braşov, 1842, p. 106 şi în *Augsburger Zeitung*, 1842, 3 Martie (No. 62).

Energia aceasta Alecsandri o prețuià atât de mult, încât îi plăceà să o constate și la țărani, nu numai la «duelgii» și «bonjuristi».

Proba este foarte interesantă. Intr'o scrisoare din Iulie 1842[1]) el dădeà ca exemple, care dovedeau un fond de minte mare la țărani *(qui prouvent clairement un grand fond de raison parmi la classe de Tzarani)* următoarele: 1. Unchiul lui Kogălniceanu fusese bătut de țărani *(une dégelée de coups de baton fort peu refraîchissante)*. 2. Conachi (poetul) a scăpat numai ca prin minune de așà sărbătoare *(à une pareille fête)*. 3. Un cneaz Cantacuzino căpătase la târgul din Fălticeni o răfuială urîtă *(une rossade digne du titre qu'il porte)*.

Cazurile acestea îndemnară guvernul să dezarmeze populația din Nordul Moldovei. Insă Alecsandri priviă la ele cu satisfacție ironică; deoarece și atunci, ca și mai târziu, el spuneà că a sosit în țară cu idealul — libertății, egalității și fraternității; și, deci, cu dorul de a și vedeà energiile care se vor realizà. Guvernul aveà în față boieri liberali, fii de boieri; îi închideà în mănăstiri, îi exilà din capitală; dar mai mult de atâta — ce puteà să facă?!

Tinerimea se simțià atât de bine și la larg, încât din 1840 plănuise unirea țărilor, pe care, în numele ei, venind la Iași, Ion Ghica, dușman al Domnului muntean, o oferì — numai să se facă în orice chip s'ar face — Domnului Moldovei.

Doinele lui Alecsandri se înțeleg bine numai dacă le așezăm în cadrul acestor însemnate tendințe și fapte caracteristice de energie'n creștere.

16. Revista menită să reprezinte literar energia națională și să o sporească a fost (1844) *foaie științifică și literară*, după ce, dela întâiul număr, censorul îi tăiase capul titlului: *Propășirea*.

In *foaie* apărură: *Baba Cloanța, Sora și hoțul, Mândrulița dela munte, Strunga, Cinel-cinel, Craiu-nou, Andrii-Popa, Făt-logofăt*; iar din proză o critică aspră despre *Stanțele epice*

---

[1]) Manuscriptul academic 803, p. 4.

ale lui C. Aristia, scrisă din îndemnul lui Ion Ghica [1]) și *Istoria unui galbin,* — el îi zicea: *une histoire burlesque* [2]) — a cărei însemnătate o fac episoadele reale, culese din înapoiata vieață socială a Moldovei, căreia și aici poetul îi înfățișà oglinda unui viitor deplin deosebit, bun.

Ca prozaist el se dovedià de pe acum un povestitor sobru, cu stil ales și însoțit mereu de cercetarea etică a faptelor.

Ca poet în versuri, scriind pe *Groza* și *Altarul mănăstirei Putna,* el își agonisià titlul de întemeietor (împreună cu alții) al baladei românești culte.

Foaia o redactà împreună cu I. Ghica, M. Kogălniceanu și P. Balș, dar grija cea mare el i-o purtà. Și lui, mai mult decât celorlalți, i s'a dat ajutorul care i-a venit, din toate părțile, dela colaboratori ca Gr. Alecsandrescu, A. Donici, C. Negri, C. Negruzzi, D. Bolintineanu, Iancu Văcărescu, C. Bolliac, A. Mureșanu și N. Bălcescu cu mult răscolitoarea-i *Puterea armată,* alături de care se ivì Kogălniceanu cu *Cuvântul de deschiderea cursului de istorie națională.*

Trecutul le împrumutà gloria sa; pentru viitor se croiau planuri (mai mult culturale, decât politice); și aceea, și acestea străluciau Românilor de — pretutindeni [3]).

17. In acest timp Alecsandri procură publicului său încă o surprindere: *Propășirea* (No. 3) anunță că în 18 și în 25 Ianuarie s'a dat cu succes *Coconu Iorgu dela Sadagura,* comedie în 3 acte, și «*cea întâiu piesă,* putem zice, *românească*».

Piesa predà hohotului public pe rătăciții «scârbiți» de obiceiurile patriei și de cultura ei, fie bărbați ca Iorgu, fie ridicule femei ca Gahița, ce-și găsește (ca pe atunci atâtea femei, atâtea chiar din cele alese) vreun «nobil» străin, să-i fie soție.

---

[1]) Critica i-a plăcut mult și lui G. Bibescu-Vodă, pe care-l cântaseră *Stanțele.*

[2]) Manuscriptul academic 803, p. 8 *v.*

[3]) «De aceasta (Propășirea!) auzim ca sigur că e primită și în țerile austriace, ca oricare alta», zice *Gazeta* din Brașov, 1845, p. 8.

Efectul piesei, în Iași, a fost așà de tare, încât consulul francez l-a semnalat Parisului ca simptom de schimbări sociale [1]). Bucureștii au văzut-o în anul următor (1845), în Ardeal ea apărù pe șcenă la 1847, în Orăștie!

Faima poetului se lățià iute. Ideile sale, simțirile sale, stilul său se generalizau. De cinci ani începuse a scrie; în al cincilea an, erà poetul *nației*, care-l pivià cu mare nădejde.

18. Plin de vieață, doritor de mișcare 'n lume, chiar îndrăzneț, Alecsandri erà pe la 1844—1845 un centru de atenție în saloanele Iașului și, rar, și în ale Bucureștilor, unde se ivi în 1845, fiind primit la Palat de Vodă Bibescu, în salonul contesei Trubetzkoi și în altele. Salonul din Iași l-a descris el însuș, în proza-i *Un salon în Iași*, cu lovituri ascunse între rânduri; l-a descris și Ion Ghica în scrisorile sale, dând și numele femeilor celor mai apropiate de cercul tinerilor *bonjuriști*, care erà cercul *Propășirei*. Saloanele, orașul Iași, pe care-l descrise într'o schiță dela 1844, publicată într'un calendar (1845), provincia, străinii țării, administratorii acesteia îi prinseră de frică. La 1846 un corespondent din Iași al *Gazetei de Transilvania* (Brașov) puteà să afirme că poetul a ajuns a fi spaima ticăloșilor [2]).

19. Cercul *Propășirei* erà răsboinic. Și familia lui Alecsandri deveni răsboinică. El se vedeà, deci, bine susținut.

Cum îl susțineà familia merită să se spună precis. In *Coconu Iorgu* poetul batjocurise viții care dominau și în societatea înaltă [3]) și care puteau produce, spuneà el însuș, rezultate dezastroase. Erà o proastă afectație de-a disprețuì tot ce erà național: limbă, obiceiuri, plăceri, chiar Moldova!

---

[1]) Hurmuzaki, *Documente*, vol. XVII, p. 1009. Și consulul spune că sala erà mereu plină!

[2]) Pagina 189. — *Iașii în 1844* vezi-i în *Proză*, p. 103 (Ed. Socec, *Op. complete* 1875).

[3]) Manuscriptul academic 3370, p. 259 *v.*

După reprezentația lui *Iorgu* tonul Ieșenilor se schimbă imediat. Sala teatrului fusese plină; Vodă Sturza și toată înalta societate erau de față. Poetul se aflà în loja tatălui său și în așteptare — tremurà. Se aplaudă, însă; sala îl chiamă pe scenă; mulțămind el se închină din lojă; când iese, doamne și domni se aruncă asupră-i, îl îmbrățișează, îl sărută. Bolnav de emoțiune zăcù apoi o săptămână! [1])

Insă recompensa cea mai dulce o găsì în îmbrățișările tatălui său. Imbrățișându-l tatăl plângeà.

20. De teatrul românesc Alecsandri se ocupase și înainte de *Coconu Iorgu*; dela 1840, când, împreună cu Kogălniceanu și C. Negruzzi, fusese numit director al teatrului. Dar, mai apoi, de piesele scrise atunci n'a mai voit să știe! Cele ce au urmat după *C. Iorgu* le prețuià însă. Despre acestea el a scris amicului său Ubicini o relație de întrebuințat. La ea mă opresc și eu [2]).

După «întâia» comedie — povestește el — scrisei *Iașii în carnaval sau complotul*, un «tablou» în care făceam ridicule comploturile imaginare cu care Vodă M. Sturza și consulul Rusiei speriau lumea, în interesul politicii rusești. Pe când se jucà, aga-i cerù poetului să scoboare cortina, dar publicul se opuse.

Aga îl amenință pe poet cu exilul la mănăstire; poetul răspunse că acolo va scrie altă piesă, cu acelaș subiect! Piesa se jucă până la capăt; și comploturile imaginare deveniră ridicule [3]).

---

[1]) C'était bien flatteux pour un *jeune homme de 22 ans* d'obtenir une pareille ovation... (Acelaș manuscript).

[2]) Manuscriptul academic No. 3370, p. 259 *v.*, 260. (Prescurtez!)

[3]) Scena cu aga este descrisă, ca ispravă a bonjuriștilor, în *Boeri și ciocoi*, actul III, șcena II. A fost ziua în care, afară de *Iașii 'n carnaval*, s'a dat și piesa lui Alecu Russo cu cântecul unui țăran:

Din Focșani la Dorohoi
Țara-i plină de ciocoi.

«In *Piatra din casă* [1]) am criticat amar purtarea unor părinţi care-şi mărită fetele, ca să scape de ele; şi atinsei şì coarda liberării Ţiganilor. Succesul a fost complet.

«După vodevilul acesta urmă un tablou naţional, *Nunta ţărănească*. Doamnele erau frumoase în costume ţărăneşti, Millo prea comic în rolul dascălului grecesc, hora de un efect atât de graţios, încât piesa reuşì peste aşteptările mele. Autorul fu chemat pe scenă.

«Mai târziu încercai o mică operă comică, cu muzica de Flechtenmacher; a avut un succes de stimă; dar apoi mă restabilii prin *Cocoana Chiriţa în Iaşi, în provincie, Doi morţi vii* şi câtevà cântecèle comice, care avură un succes colosal».

Alecsandri, care raportează exact, adaugă apoi o părere generală [2]): «Am avut fericirea să combat prejudiţii învechite şi ridicule, să pun *teatrul român pe adevărata cale naţională* şi să dovedesc că limba noastră se pretează perfect şì la comedie şì la muzică. Dar mărturisesc, satisfacţia cea mai mare mi-a fost că, pin teatru, am contribuit să fac pe Greci imposibili în ţara mea. I-am făcut atât de ridiculi, încât în oraş nu-i mai voiesc ca — gineri!» [3])

Dela *C. Iorgu dela Sadagura* încoace Alecsandri ducea, aşadar, o luptă de înlăturare a străinismului şi de înălţare a limbei şi a iubirei de ţară. Nu-i ardeà lui de estetică, ci de luptă. în care estetica intrà din când în când cu primejdia de a cădeà între roate, căzând chiar destul de des. Căci atunci vorba erà de a întemeià o ţară, nu de a discutà plăcerile artei!

21. Obosit de munca literară şi (poate) de şicanele guvernamentale, în August 1845, poetul plecă la Constantinopol. Erà întâiul său drum în Orient, în care se oprì, însă, în ca-

---

[1]) Scrisă în 1847.

[2]) Prescurtez!

[3]) Despre Greci scrisoarea continuă: «Ils m'en veulent encore, je le sais, mais moi, je m'en ris, tant je suis bonne fille, comme dit Beranger».

pitala Turciei și în insula Prinkipo, unde se'mbolnăvì. In Octomvrie (18/30) erà înapoi, în portul din care plecase, în Galați. Se întorsese încărcat de impresii frumoase și de motive literare. Acasă multe inimi îl așteptau să-i simță povestirea interesantă; dar mai dornic îl va fi așteptat Elena Negri, «steluța».

22. Elena Negri erà fata lui Petrache Negri, agă și a Smarandei Negri, născută Donici. Casa familiei se aflà în Bârlad. Aga murise în 1823; Smaranda, după ce se mărită iar și trăì fericită, cu Conachi, în 1831; feciorul Costache, fetele erau orfani de mult, când poetul Alecsandri îi cunoscù.

Elena erà văduvă, adică divorțată de un oarecare Alecu Vârnav, erà frumoasă, isteață, cultă, poetică. De A. Vârnav se despărțise în 1843; iar în Martie 1845 ascultă focoasa declarație de amor a poetului, căruia-i devenise un ideal mai presus de orice asemănare. Un an mai târziu, în Martie 1846, boala ei de piept erà, însă, atât de înaintată, încât Elena, având nevoie de vreo trei mii de galbeni, își amanetă moșia sa Blânzii, pentru ca să plece în Italia, căutând o sănătate care mereu fugià de ea. Acolo ea trăì un vis frumos; dar, la întoarcere, sfârșitul o pândià tocmai în Constantinopol, unde murì pe vapor, în brațele fidelului poet. Acolo o îngropară, în ograda bisericii grecești din Pera: fratele Costache Negri; tovarășul de călătorie, poetul; sora ei Zulnia și slujnica Ana Moldoveni. Pe piatra de mormânt, o lespede de marmură, se săpară numele ei, al țării și ziua morții: 4 Maiu 1847.

Pe acel idol de femeie Alecsandri îl îndumnezeì în *Lăcrimioare*, în aceà carte de poezie amoroasă, în care focul se întâlnì cu chibzueala, dorul chinuitor cu așteptarea și răbdarea, pământescul cu cerescul, dulcele cu amarul, cavalerismul cu îndrăzneala, rugăciunea gingașe cu gluma prietenească, extazul fericirii cu deprimarea, în care poetul se arătă un ales spirit izbit, dar nesdrobit de nenorocire.

Erà blânda oră a blândelor șoapte,
Când nu mai e ziuă și nu-i încă noapte.

Mergeam noi în cale, ca umbre tăcute,
Pe un covor de frunze, pe cărări perdute.

Deodată fugarii cu ochii de foc
La capătul luncii s'opriră pe loc.

Iar dulcele înger, pătruns de simțire,
Imi zise atunce cu-o dulce zimbire:

«Acum este ora când geniul sfânt
Aude și vede minuni pe pământ.

Spune-mi dar acuma tu, ce ești poet:
Ce poezii cântă inima-ți încet?»

Ce întrebase ea odată, poetul a spus mereu în *Steluța*, în *Despărțirea*, în *Așteptarea*, în *O seară la Lido:*

Și tu, o vis ferice al tinereții mele...

Amicii lui Alecsandri au rămas, și ei, foarte triști de nenorocirea amicului lor. Unul erà departe; acesta îl mângâià vorbindu-i de-o nemurire și de-o revedere, în care se pare că el credeà serios. Erà Nicolae Bălcescu, care, dela Paris, găsià, însă, și a doua mângâiere, aceasta aici, în lume. Bălcescu îi scrià [1]: «Cântă-mi dar, iubite poet, cântă-mi *România*, ca Kollar Bohemul patria sa. Fie *ea* amoreza ta, credința ta, Dumnezeul tău. Iubește-o dar, dar și fă pe toți a iubì pe iubita ta» — România! (29 Noemvrie 1847).

Despre Elena Negri s'a vorbit necurmat în cercul lui Alecsandri. Eu mai citez numai ce-i scrià *el* lui Bălcescu, în 1852, Aprilie, în ziua învierii, din Iași: «Când vei merge să vizitezi acel mormânt, care cuprinde *cea mai scumpă și mai bogată parte a vieții mele*, să depui câtevà flori în suvenirul meu» [2]).

---

[1]) *Convorbiri literare*, vol. 50 (1916), p. 25.

[2]) Undevà, într'un manuscript, el a scris că mai fericit decât oricând, în toată vieața, a fost la Veneția, cu Elena.

23. In timpul prieteniei tinere cu C. Negri şi a petrecerii la Blânzi și la Mânjina — mai ales la Mânjina — se întemeiau idei și planuri politice mari. Amorul și poezia și mărirea patriei, pe acolo nedespărțite, alcătuiau un amestec de simțiri, care se sprijiniau reciproc.

In București, de doi ani, se întemeiase societatea politică secretă, în care Ion Ghica și Nicolae Bălcescu erau capetele cele mai productive şi mai realiste.

Un sol, în Moldova, al societății erà Costache Filipescu, Munteanul, cu moșia sa aproape de a Moldoveanului C. Negri. Din Mânjina Negri îi trimeteà lui Filipescu scrisori, plângându-se (10 Martie 1845) de aceà «neînțeleasă depărtare ce prigonitoarele întâmplări înrădăcinase groaznic în două țări ce vor fi una». In acelaș an, față fiind și Alexandru Moruz, și Vasile Alecsandri, Negri scrià despre despărțitorul «mic râu» care-i «hidra ce trebuie ucisă», care-i «întâiul izvor al slăbiciunii noastre».

Acolo, la Mânjina, veni, tot în a. 1845, și N. Bălcescu; acolo, spune poetul, confrăția literară (din *Propășirea)* li se prefăcù lesne într'o prietenie strânsă.

Ziua de Sf. Constantin și Sf. Elena aduceà și altă lume: C. Filipescu, A. Russo, poetul Corradini, etc. Filipescu (bărbat de vreo 38 de ani) duceà hora; Bălcescu priviá flăcăii și strigà: «Mândră oaste va aveà România, când i-o venì rândul pe lume!» Focul dela Mânjina se lățià în toate părțile.

Erà firesc ca Vasile Alecsandri, veșnicul entuziast, să vrea să vază și el Țara românească. Trecù, o văzù; și C. Negri, auzind povestirile amicului, scrise lui Filipescu (la 1 Aprilie 1846): «Mi-au spus Alecsandri despre buna primire ce i-ați făcut; și mă căesc că nu m'am izbit și eu până la voi»[1]).

---

[1]) Scrisorile, în *Convorbiri literare*, vol. 36. Vezi şi biografiile lui Bălcescu şi Filipescu în *Proza* lui Alecsandri, p. 549 şi 563. Despre legătura între societatea secretă din Bucureşti şi Mânjina vezi D. Bolintineanu, în *Vieața lui Cuza-Vodă*, 1869, p. 18.

24. Niciodată Alecsandri nu a putut suferi emoţiile puternice, fără să nu se simţă bolnav. Când mama i-a murit în braţele sale, i-a albit părul [1]). Când a murit Elena Negri, desperat şi bolnav, a alergat să se vindece la Mehadia şi la Balta-Albă [2]), pe care a descris-o (1848) într'un calendar, supt titlul *Balta-Albă* [3]).

25. Liniştindu-se, până să sosească anul sguduirilor mari ale neamului: 1848, Alexandri avù timp să-şi mai îngrijească culegerea poesiilor populare, despre care amicii săi erau ţinuţi în curent. Astfel, Nicolae Bălcescu îi scrià (29 Noemvrie 1847): [4]) «Sunt nerăbdător a vedeà poeziile tale şi cântecele populare eşite la luminà». Revoluţiunea amână, însă, apariţiunea.

26. In sfârşit anul 1848 sosi.

Alecsandri, spirit de orientare şi pentru amici şi pentru duşmani, dar mai ales pentru naţiune, se aflà în Iaşi. El, din fire, erà un liberal înaintat, dar nu revoluţionar. Mai târziu el vorbi chiar foarte aspru despre *toate* revoluţiile româneşti.

Ca *mijloc* în 1848 *unic* spre scop el admise, însă, revoluţia, jertfind chiar mult. De pildă: Ion Ionescu dela Brad este chemat (1848) în Muntenia să presideze comisia proprietăţii, poetul îi dă trăsură, cai şi bani, să poată plecà; Nicolae Bălcescu pleacă (1850) în Anglia, să câştige ţării amici, poetul contribue cu o mare parte a cheltuelilor.

Tatălui său trebuie să-i fi părut cam multă cheltuiala fiului, şi-l ameninţă cu retragerea subvenţiei, dacă în 1849 nu se va întoarce în ţară — prea generosul revoluţionar [5]).

---

[1]) Băgaseră de seamă şi ţăranii din Mirceşti, care, însă, explicau aşà: «In străinătăţi s'o *trezit iel. Când* o *vinit dĭ-acolo* o *vinit alb*». Candrea—Densuşanu—Speranţă, *Graiul nostru*, p. 475.

[2]) Manuscriptul academic 3370, p. 261.

[3]) *Proza*, p. 261.

[4]) *Convorbiri literare*, 1916, p. 26.

[5]) Manuscriptul academic 803.

Dar nu la de aceste socoteli avem a stărui, când vorba este a arătà pas cu pas nobila linie mare a vieţii sale.

Revoluţia franceză isbucnise în Fevruarie. Două săptămâni înainte de a isbucnì în Iaşi, poetul îngrijise de reprezentarea *Nuntei ţărăneşti*, jucate împreună cu el de diletanţi din înalta societate; şi se bolnăvise [1]). Evenimentele îl surprinseră în pat; amicii-l căutară aici, cerându-i concursul: Atunci improviză el *Deşteptarea României*, care se tipărì pe foi volante şi se răspândì înflăcărând spiritele. Astfel începutul îi plăcù; dar sfârşitul i se părù o «mascaradă revoluţionară» şi «ridiculă».

In 27 Martie, în cursul zilei, ministrul de interne al Moldovei se sfătuise cu: C. Rola, L. Rosetti, M. Epureanu, P. Cazimir, N. Ghica şi V. Alecsandri [2]). Ei au cerut ca obştea să fie consultată. Obştea se adună în aceeaş zi, seara, în salonul hotelului Regensburg. Obştea vorbì clar şi alese un comitet, să-i formuleze dorinţele într'o petiţie de predat Domnitorului. In acel comitet a fost ales şi Vasile Alecsandri.

Petiţia s'a redactat în casa logofătului Costache Sturza, a doua zi. Erau de faţă vreo cincizeci de bărbaţi [3]). După discuţii, textul l-a redactat Alecsandri, spune Suţu.

Consulul francez din Iaşi spuneà că petiţia-i vagă; terminii-i păreau generali, formulele nepopulare [4]); oricum, însă, poetul glas al celor mulţi, gata a fi mereu glasul lor, se dovedià încă odată primejdios prin talentul său de a scrie.

In 29 Martie «tiranul» Mihaiu Sturza acordă o audienţă, în care i se cetiră punctele petiţiei. El refuză trei puncte. Un deputat îi strigă: Ori tot, ori nimic; şi-l ameninţă. Deputaţia se întoarse la casa lui Alex. Mavrocordat, unde se aflà şi popor, în curte; se aflau însă şi Ovrei destui [5]). Vorbind

[1]) et j'y gagnai une fluxion de poitrine. Manuscriptul ac. 3370, p. 261.

[2]) *Anul 1848 în principate*, v. I, p. 388.

[3]) N. Sutzu, *Mémoires*. o. 154.

[4]) *Anul 1848*, v. I, p. 228.

[5]) Sion, *Suvenire contemporane*, p. 180.

poporului Vasilică Ghica anunță pe — mâne revoluția, care de ieri trebuià să fie gata pentru azi. In astfel de naivități arnăuții și soldații lui Vodă, conduși de fiii acestuia, intervenirà cu succes.

Alecsandri nu fusese nici la Vodă — la acesta fusese, însă, cumnatul său C. Rola — nici la Al. Mavrocordat. Dar la fugă trebuià să se gândească și el!

Poetul povestește însuș [1]: «Reușii să mă salvez în munți, la Cantacuzini, nădăjduind că ei vor înarmà pe țăranii lor, ca să descindem cu ei asupra Iașilor. Cantacuzinii erau supuși ruși; ei au înarmat bine pe țărani, dar pentru a se păzì pe sine. Acolo văzui admirabila scenă nocturnă, ce v'am povestit-o odată: Țărani cu flintele într'o mână, cu făcliile Invierii în alta, deasupra unei lăzi de pulbere gata a sărì în aer [2]. La zece zile după sosirea în Hangu trecui granița, pe întunerecul cel mai complet; și pe la ora unu din noapte fui arestat la Tulgheș, oprit prisonier o săptămână, până să-mi procur un pașaport; și, însfârșit, mă dusei la Brașov. Acì sosiră, pe rând, mai mulți emigrați; printre ei se aflà C. Negri și fratele meu, care, după evenimentele din Fevruarie, plecaseră din Paris și cărora Vodă Sturza le închisese granițele patriei. La Brașov am stat aproape două luni, expuși mâniei Ungurilor, care ne socotiau emisari rusești, și urei Sașilor, care ne socotiau emisari munteni! Intr'o zi generalul-comandant al cetății chemă pe câțivà dintre noi la sine și, confidențial, ne arătă că suntem expuși a fi masacrați de Unguri și de Sași; și ne dete sfatul să plecăm. Pe aceștia îi iritase faptul că la marea adunare din Blaj fuseseră de față câțivà Moldoveni și că *Deșteptarea României* se cântà și în Transilvania [3]. Noi am primit sfatul generalului și am plecat la Cernăuți, în Bucovina, trecând printre popor în plină

[1] Manuscriptul academic 3370, p. 261 *v*. Eu resum un text francez.

[2] Vezi în *Proza* lui (1875) p. 523: *Un epizod din 1848*.

[3] *Deșteptarea* se tipărise în *Foaea pentru minte* din Brașov; și A. Mureșanu o imitase în *Deșteaptă-te, Române*.

revoluţie şi pe lângă alee de furci, ridicate de Unguri pe marginea drumurilor, în jurul târgurilor şi în mijlocul satelor româneşti».

La Braşov Alecsandri ajunsese în 17 sau 18 Aprilie, st. v. Invierea, petrecută în Hangu, căzuse în 1848 la 11/23 Aprilie. Decepţia dela Hangu, în mijlocul mişcărilor ardeleneşti, făcù loc unei speranţe noui, exprimate într'o poezie tipărită în *Foaie*, la 10 Mai; noua speranţă exclamà:

Fraţilor, nădejde bună! Fiţi cu toţi în veselie!
Cerul însuşi ocroteşte scumpa noastră Românie!
Azi e zioa de 'nviere a românului popor,
Care singur îşi urzeşte dulce, mândru viitor.

Au sosit zioa dreptăţii!
Zioa sfânt'a libertăţii!
Bradu 'n munte înverzeşte;
Româniea *'ntinereşte!*

Fireşte un om cu astfel de idei trebuià să plece; pe la 15/16 Iunie erà în drum spre Cernăuţi.

In Bucovina se aflau refugiaţii cei mai energici la cuvânt. Sprijiniţi de familia Hurmuzachi: un tată (Doxaki) şi trei fii, dintre care lui Alecsandri mai apropiaţi i-au fost Alecu, cel cu câţivà ani mai tânăr decât poetul şi George, refugiaţii făcură din ziarul «Bucovina» o foaie puternică şi desvoltară o literatură politică, cu a cărei oprire la graniţă în zadar se ocupau privighetorii «tiranului» din Iaşi.

Alecsandri a colaborat la «Bucovina»; a scris broşura *sa* personală *In numele Moldovei*; iar mai târziu a trimis ziarului poezii şi studiul despre poezia populară, în formă de scrisori.

In Cernăuţi Alecsandri a fost ales secretar al comitetului revoluţionarilor. Comitetul acesta îi fixă îndată o misiune, în Franţa, pe lângă guvernul francez. Deşi traiul în Bucovina erà plăcut, chiar vesel, poetul plecă prin Galiţia, pe unde colera-i da fiori tot atât de neplăcuţi ca şi cei de pe lângă furcile ungureşti. Ştiu că 'nainte de 19 Noemvrie poetul

nu se mai aflà în Cernăuţi, de unde, la această dată, plecaseră şi Casimireştii, Negri, Cuza, Moruzi [1]). In 17 Decemvrie poetul erà în Paris, unde se aşteptau să sosească: fratele său şi amicii Moruzi, Lascar Rosetti, M. Iepureanu şi alţii [2]).

In Paris Alecsandri se 'nsoţeşte cu Alecu Golescu şi cercetează pe câţivà deputaţi ai Constituantei (Ledru Rollin, Xavier Durieu, adjutantul generalului Cavaignac) şi câţivà redactori *en chef* ai ziarelor *National, Reforme, Siècle*. Cincişase luni a durat «campania» publicistică, în care o bună mână de ajutor le-a dat Mr. de Beyne (Baligot). Articolele se scriau acasă la Alecsandri şi se publicau în *National, Temps, Reforme, Constitutionel, Courrier d'Orient* şi în alte ziare, de pe unde un ochiu ager şi o mână sprintenă ar trebuì să le caute şi să le copieze [3]).

După ce în Paris a sosit guvernul provizoriu al revoluţiei muntene, care voià să reprezinte oficial revoluţia, Alecsandri a plecat la Constantinopol, unde aveà de găsit pe tatăl său, pe Negri, pe I. Ghica. In 5 Aprilie (21 Martie) 1849 erà plecat [4]).

Acolo avû tristul prilej să cânte moartea unui tovarăş isgonit din ţară [5]); şi grija de-a colaborà la publicaţiile fraţilor de departe, de ex. la «Bucovina», căreia 'n 12 Maiu 1849 îi trimeteà şi romanul lui Ion Ghica *Don-Juanii*.

Dar pe deasupra literaturii se ridicà încă activitatea politică. Fiind timpul ca emigraţii din Brussa să-şi dea votul pentru un comitet al întregei emigraţiuni, ei îi dară lui V. Alecsandri voturile cele mai multe, 20 [6]). Erà în 2/14 Mai. In Iunie Nicolae Bălcescu, rămas în Ungaria, simţind nevoia

---

[1]) *Scrisorile lui Mihàil Cogălniceanu*, ed. Haneş. p. 202.

[2]) I. Ghica, *Amintiri*, p. 82.

[3]) Informaţiile le am din manuscriptele academice 3379, p. 262 şi 3749, p. 17—18.

[4]) Scrisorile lui Kogălniceanu ed. Haneş, p. 212. Şi manuscriptul acad 1164, p. 126.

[5]) Romalo (31 Maiu).

[6]) I. Ghica, *Amintiri*, p. 712.

unui sfetnic isteţ, îi scrise lui Ghica să-i trimeată un «om de înţeles şi înţelegător», pe Vasile sau pe Ioan Alecsandri, dar mai bine pe cel dintâiu [1]. Toată lumea aveà încredere în bunul simţ politic al poetului.

In Octomvrie 1849 Alecsandri se aflà iarăş la Paris [2]. In 16 Decemvrie, la Iaşi, se ştià că în curând se va întoarce în patrie, unde-l dorià mai ales familia [3]. In curând scrisorile lui către N. Bălcescu plecau din Moldova [4].

Trecând prin Paris (ori trimiţând din Moldova?) el colaboră la «România viitoare», redactată de 11 emigraţi, printre care se aflà, în frunte, dulcele-i prieten N. Bălcescu, care scrisese programul revistei şi amici ca Bolintineanu şi G. Cretzianu. Programul revistei erà datat din 20 Septemvrie 1850.

De-aşà oameni i se va fi făcut adeseori dor. In Februarie 1851 se şi ştià că în Maiu poetul se va întoarce la Paris [5]. In 26 Maiu poetul şi C. Negri chiar erau în drum spre capitala Franţei. In Iunie poetul erà acolo [6].

27. Intors în ţară, după o cădere aşà de mediocră a «revoluţiei» din Iaşi, ce erà să facă *aici* poetul?

Se plictisià, mărturisià el însuş către J. Ghica, în 3 Octomvrie 1850 [7].

«Insă — lucrez mult... Ce? Din toate câte puţin. Fac piese de teatru în care spun multe prostii celor ce le merită; şi se zice că sânt *charmant*. Aceasta este singura tribună ce ne rămâne şi eu o întrebuinţez, ca să hrănesc anume sentimente ce căutau să le înnăbuşe. Şi aceasta prinde destul de bine, reuşeşte mai bine decât gazetăria.

---

1) Tot acolo, p. 302.
2) Tot acolo, p. 407.
3) Manuscriptul ac. 1002, p. 238 *v*.
4) Ghicà, *Amintiri*, p. 467.
5) I. Ghica, *Amintiri*, *p*. 576.
6) Tot acolo, p. 588 şi 594.
7) Manuscriptul academic nr. 803, p. 32.

«Gazetele nu se cetesc, dar la reprezentațiuni se asistă și-aici se câștigă idei. Aceasta-i mult». Poetul spuneà exact ceeace și mai târziu va spune, aproape cu aceleași cuvinte, de ex. lui Grigore Alexandrescu (în 1866) [1]), căruia-i scrià: «Cerc a biciuì ușor defectele de astăzi a pocitei noastre societăți», scriind «glume», la a căror privire amicii de sigur vor aveà «zimbiri de veselie.»

Plictisitul dela 1850 găsià ușor de *cine*, de *ce* și în *ce formă* acceptată să râdă satiric, dar blând.

Apoi plecă iarăși (1851) în Franța, Anglia și Germania.

Desvoltarea politică-internă nu-l oprià de-a plecà. Deși pe tron erà Grigore Ghica, deși multe se schimbau, Alecsandri nu înțelegeà ca țara să o guverneze tot Grecii, dintre care verva lui mai ales pe Suțești nu-i cruțà.

28. La Paris, în Octomvrie 1851, poetul — de sigur de acord cu emigrații prieteni — erà de părere că trebuie să întemeeze în Iași o foaie științifică și literară, o foaie de refacere a spiritului național întristat de neizbutirea revoluției. Revista i-a fost suspendată — până a nu se naște. Alecsandri însuș spune că «conveninţele de pe atunci nu ertau a arătà un Țigan pe tron».

Neputând tipărì revista, Alecsandri «s'a lăsat de jurnalism, ca să se ție de *balade*, adecă de colecția poeziilor populare ce o pregătià — erà prin April 1852 [2]) — pentru tipar.

In realitate tocmai de tot nu se lăsase de jurnalism, deoarece colaborase la *Zimbrul* (1850—1851) publicând poezii (vreo patru), câtevà articole și, este drept, ocupându-se mai ales cu poezia populară și cu vechile cântece de lume din epoca lui C. Conache.

Baladele, cu a căror prelucrare s'a ocupat încă și la Paris, trimise de-acolo, apărură în 1852 (Vol. I) și 1853 (Vol. II).

---

[1]) *Convorbiri literare*, vol. XXV, p. 98. Censorul pieselor erà G. Asaki!

[2]) Manuscriptul academic, nr-ul 803, p. 45, 46, 47.

In acelaş timp, tot la Paris, pregătià ediţia *Doinelor şi Lăcrimioarelor*, despre care s'a vorbit mai sus.

Cevà rămâne, însă, de adaos abià aici, şi despre *Baladele* populare, şi despre *Doinele* atât de mult influenţate de poezia populară.

29. Despre *poezia populară:* Din Franţa Alecsandri se întorsese (1839) cu o înţelegere deplină a însemnătăţii literaturilor populare. Incă din secolul al XVIII-lea literaturile acestea erau o descoperire definitiv făcută şi inspiratoare de entusiasm. Ossian şi ecourile puternice ce el le avusese în Germania şi în Franţa, pretutindeni, nu i-au scăpat din vedere nici lui Alecsandri. In studiile în formă de scrisori, din «Bucovina» dela 1849, el citează pe Ossian[1])! In timpul cât a stat în Paris, în anii 1834—1839, în timpul în care nu a citit, ci a *studiat* literatură, despre poezia populară se scriseseră în reviste atâtea articole şi în volume atâtea pagini bune, încât este exclus sau naiv să se crează că Alecsandri a putut trece pe lângă ele fără să se oprească stăruitor. De acolo ne-a venit ca folklorist, să ne descopere o literatură pe care în fragmente o cunoşteà din *copilărie.*

Fireşte, a fost o potrivire fericită că şi Alecu Russo cunoscuse poezia populară a Elveţiei şi că apoi şi el o căută pe-a noastră în munţii Neamţului.

Ce vesele erau excursiile în acei munţi Alecsandri a povestit în O *primblare la munţi*[2]), pe unde el nu căutà numai versuri, ci *tot* sufletul poporului, fie el al fetelor glumeţe, fie al tragicului călugăr Gheorghi, fie al ostaşului mândru Toader; din care el aduceà cu sine, închisă în memoria-i proaspătă, toată regiunea, nu numai «stenograma» versului auzit.

Rodul întâiu al acestei îndelungate adunări stăpânite de idea de-a o înfăţişà deodată, impresionant, au fost cele două volume de *Balade* (1852 şi 1853) tipărite în Iaşi.

---

[1]) Pagina 86.

[2]) *Proză,* p. 203.

După alt deceniu de muncă, din acele două volume şi dintr'un nou adaos de doine, hore si strigături, pe la 1862, erà gata volumul *Poezii populare ale Românilor* (1866), publicate abià după alţi patru ani, în Bucureşti.

După un prim plan colecţia dela 1866 ar fi trebuit să aibă o prefaţă de D. Bolintineanu. Prefaţa s'a publicat, însă, deosebit, în ziare; în ea Bolintineanu spune că poeziile acestea le socoteşte de-atâta preţ, încât nu le-ar da nici pe toate domeniile ţării, care pe-atunci erau multe şi vaste [1]).

Deşì baladele au fost retipărite, îndată după anii 1852 şi 1853, în gazete, reviste, călindare şi în cărţi româneşti, totuş trebuie spus că în străinătate efectul lor a fost mult mai surprinzător.

Se pare că întâia notiţă, despre ele, în străinătate, a scris-o publicistul H. Desprez, la 1 Ianuarie 1848, în *Revue des deux mondes*, într'un articol despre Moldo-Valachia şi mişcarea românească [2]). Efectul general s'a produs, însă, abià după volumul de *Ballades*, tradus de poet şi înzestrat cu o caldă întroducere de A. Ubicini. Cu acest volum poezia noastră nu s'a întrodus numai în literatură, ci şì în ştiinţa folklorului. Traducerea germană (1857) a lui W. von Kotzebue întărì bine primele impresii ale celei franceze. Şi deatunci până astăzi colecţia a rămas în discuţie, ţinând la suprafaţă admiraţia pentru caracterul naţiunii, intenţie într'adevăr urmărită de Alecsandri, care-i vorbià despre ea lui A. Ubicini [3]).

Doinele lui Alecsandri «româniseră» poezia. Dela colecţiunea finală de poezii populare a lui Alecsandri (1866) datează o «românire» şì mai energică, şì mai mândră de sine. Dar a o descrie ar fi o poveste foarte lungă. Deaceea mă mulţu-

---

[1]) *Reforma* din 18 Octomvrie 1862 (p. 194—196).

[2]) Pagina 22: «Les Moldaves ont eu quelques poètes lyriques, parmi lesquels nous nommerons Sion et *Alexandri*, qui fait revivre les *poésies populaires* avec un rare bonheur et une grande originalité». (In notă).

[3]) Este sigur că acesta, un cunoscător al Orientului, a mijlocit şi câtevà publicaţii în *Revue de l'Orient* (1855), I, p. 385 şi II, p. 227.

mesc să mai citez, din apropiere, dela 1872, un cuvânt care să ne înlesnească a măsurà efectul în ţară al faptei lui Alecsandri. Vorba este a lui B. P. Hajdeu, care-a zis [1]: «Kogălniceanu în literatura istorică a României şi Alecsandri în literatura noastră poporană joacă până la un punct rolul lui Columb în privinţa geografică. Vor trece sute de ani, dar niciodată nu va răsunà numele unui *Mihu-Copilul, Toma Alimoş, Erculean*, etc. fără ca ecoul să nu vibreze: *Alecsandri*!» [2]).

30. Despre *Doine:* La capătul Doinelor se află *Marioara Florioara*, o legendă dedicată princesei M. Cantacuzin.

In *Postscript* la biografia lui Bălcescu poetul numeşte pe această princesă: «o damă din Moldova, care întruneşte toate calităţile spiritului şi ale educaţiei perfecte». Spiritul acela, perfecţia aceea l-a fermecat şi pe Alecsandri, nu numai pe primul ei bărbat, de care ea se despărţì, pentru a fi amică în feminină splendoare a lui, a lui N. Bălcescu, a lui I. Ghica, a lui Ed. Quinet, a eroilor gândirii, a nobleţei lor; iar mai apoi soţia lui Puvis de Chavannes.

Cred că Maria este şi Mărgărita din novela cu acest nume, ale cărei întâmplări sunt datate 1850—1852, ale cărei premise (în novelă) sunt, însă, duse până în anul întoarcerei dela studii.

Şi în novelă poetul o numeşte «cea mai frumoasă *floare* din aristocraţia Moldovei»; şi în novelă munţii sunt martori despărţirii, ca şi în legendă.

Ea este!

In realitatea vieţii, în Noemvrie 1850, Alecsandri este până în Cernăuţi, şi... mai departe tovarăşul ei şi-al fratelui său, care plecau spre Paris, ca să stea acolo pe veci [3]). Insă în Martie 1851 el scrià din Iaşi că în Maiu 1851 va fi la Paris [4]);

---

[1]) *Românul* din 1872, p. 786.

[2]) Observ în treacăt că tocmai în anul baladelor: 1853 — poetul (comis în 1835) a fost înaintat postelnic; în 16 Octomvrie!

[3]) *Manuscriptul academic nr.* 803, p. 35/36.

[4]) Tot acolo, p. 37 38.

Balade și cantice poporale a Românilor.

—

I
Mioritsa

—

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu,
Eacă vinu în cale,
Se coborîu la vale
Treĭ turme de mieĭ
Cu treĭ Ciobaneĭ:
Unu-ĭ Moldovean, (a)
Unu-ĭ Ungurean
Și unu-ĭ Vrancean
Ear cel Ungurean
Și cu cel Vrancean
Mări, se vorbiră
Și se sfatuiră
Pe l'apus de soare
Ca se mi'l omoare
Pe cel Moldovan
Ca-ĭ mai ortoman;
Ș'are oĭ mai multe
Mîndre și cornute,
Și caĭ învatsatsĭ
Și cânĭ mai barbatsĭ!

în Maiu, el şi Negri erau într'adevăr în drum spre Paris [1]). Negri aveà cu sine pe soră-sa Catinca; în Iunie erau acolo [2]).

Maria, având nevoie de repaos şi îngrijire, trecuse la Hyères, unde se aflà şi Bălcescu; pe acesta ea îl îngrijì şi-l mângâiè până în Aprilie 1852, când ea se întoarse la Paris [3]).

Alecsandri însuş, pe la 5/6 Decemvrie 1851, s'a întors în ţară, de unde ei îi purtà, însă, de grije, scriindu-i lui Bălcescu (Aprilie 1852) că *ea* nu trebuie să facă, cu el, voiajul Mediteranei.

Din aceste relaţii de amor nemulţumit deplin, de amicală fericire, au răsărit câtevà poezii din colecţia *Mărgăritărele*, în care se află: *Vis de poet, Cântecul Mărgăritei, Ce gândeşti, o Mărgărită?, Adio.*

Pentru a se cruţà şi a o cruţà, el găsì uşor mijlocul de-a se înstrăinà: o călătorie 1853, în Spania şi în Maroc. Dar ea-i rămase pe fundul inimei. Anticipând vremea, ca dovadă, citez chiar aici scrisoarea lui din 1 Maiu 1856 către ea, care de «*mult timp*» tăcuse pentru el, care-şi zice: «amicul ei cel mai bun» [4]); scrisoarea-i discretă şi, totuş, foarte clară.

Eu cred că tot ea a stat model princesei din piesă, când poetul a scris *Concina*, în care el a pus atâta eleganţă, atâta elegie, atâta spirit, atâta îngrijire de stil, încât oricărui cetitor princesa din *Concină* îi rămâne neuitată şi actul ei un giuvaer al literaturii române.

31. In timpul acesta poetul mai făcuse o descoperire, care trebuie înregistrată: Este cântecelul comic, tipărit întâia oară în anul 1851.

Despre originea cântecèlelor sale Alecsandri a scris, târziu, o vorbă vrednică de reţinut. Văzând prefacerea grabnică a

---

1) Tot acolo, p. 595.

2) Ghica, *Amintiri*, p. 588.

3) Tot acolo, p. 610.

4) G. Gazier, *Lettres inédites, du poète roumain Basile Alexandri a Edouard Grenier*, Paris, 1911, p. 23.

societății românești a «socotit că nu ar fi poate o lucrare greșită de-a compune, pentru curiositatea urmașilor, o galerie de tipuri contimporane». Pentru a le da o «expresie mai vederată» a adoptat pentru ele forma dramatică și le-a înfățișat sub numele de *cânticèle comice* [1]). Așà vorbià el în 1867, după ce scrisese vreo 14, acum trimițând o continuare *Convorbirilor literare*. Genul plăcuse, pentrucă a fost viu și variat și mișcător: liric, satiric, polemic, personal, social, curagios, național.

Impreună cu câtevà piese — dintre care, pentru întregime, mai pomenim din urmă: *Creditorii*, *Rămășagul*, *Scara-mâței*, *Doi morți vii* și chiar pe *Zuliaridi* — primele cântecele apărură și în *Repertoriul dramatic* dela 1852.

32. Inaintarea povestirii ar fi prea repede, dacă aici nu ne-am oprì un moment la revista menită de Alecsandri să concentreze toate tendințele epocei, la *România literară*.

Contimporanii știau că cele trei coale tipărite în 1852 fuseseră confiscate de pe urma unei reclame a consulului rusesc [2]). Știrea-i mărì vaza. Faptul îi da și caracter politic, ce-l aveà împreună cu *Zimbrul*, *Zimbrul și vulturul*, *Steaua Dunării*, toate organe ale partidului liberal, ne asigură expres A. Papadopol-Calimach [3]). In București apăreau, paralel, *Timpul*, *Patria* și *Albumul* lui Bossueceanu — tot semne bune, ziceà *Gazeta* din Brașov [4]).

România literară a fost suprimată din cauză că într'un articol de laudă pentru desrobirea Țiganilor «se lunecară — zice Alecsandri — următoarele cuvinte: «*Astăzi cade și se desființează sclavia cea neagră; mâne caută să cadă și să se desființeze șerbia cea albă.*» Erà în ziua de 9 Decemvrie 1855.

Deși costà doi galbeni pe an, revista s'a cetit în toate provinciile românești; în special ea a avut răsunet bun în

[1]) I. Chendi, *Scrisori*, p. 26.

[2]) *Gazeta de Transilvania* din 12 Decemvrie 1854, p. 397.

[3]) *Revista nouă*, vol. II, p. 326.

[4]) 1855, p. 31, 35, 39, 42.

Ardeal, unde, din păcate, se desvoltà o limbă «literară» combătută energic de revista poetului.

Din poeziile sale *România literară* a publicat întâia oară câtevà *Mărgăritărele*, dintre care cea mai populară și cea mai mult declamată în cursul deceniilor, până astăzi, a fost *Sentinela română*; din proza sa apărură câtevà povestiri; o parte din *Călătoria în Africa*; și notițe de preț, una despre muzica românească, alta despre amicii României: Colson, Vaillant, Corradini, Billecocq, Michelet, Ubicini, afară de unul, toți Francezi cu merite pentru țară.

In *România literară* apărù și continuarea poeziilor populare: doinele, horele sau strigăturile care fură mai apoi (1862-66) a doua parte a colecției definitive.

Dar n'a fost nici numai atât. Al. Russo aici a publicat *Cântarea României*, poezia sa patriotică și *Cugetările*, violenta apărare a limbei literare-bune; din N. Bălcescu aici apărù fragmentul despre Răzvan-Vodă; aici scrise C. Negri; și alții, și alții. Toată mintea națiunii aici se condensase!

Deaceea ni se pare că, scriind în 1862 [1]), în revista lui B. P. Hajdeu, despre literatură, Costache Negruzzi aveà dreptate să spună că, la 1862 încă, «voind cinevà a-și odihnì spiritul de atâta sbuciumare, erà nevoit a se *înturnà* iar la Curierul de ambe sexe, la *Propășire*, la Magazinul istoric, la *România literară*».

33. In anul 1854 moare tatăl lui Alecsandri. Poetul se află la Paris. El aleargă'n țară și din moștenirea sa eliminează Țiganii cărora le dă libertatea. La ce a întrebuințat el moștenirea sa? De sigur și pentru a-și asigurà fericitul traiu vesel, despre care vorbiră și *Epigonii* lui Eminescu; dar și pentru altcevà. Curând după moștenire încep luptele pentru unirea principatelor; Alecsandri va fi în frunte și'n toate părțile, cheltuind totdeauna din al său.

---

[1]) In *Din Moldova*, nr. 5, p. 78.

34. Când Rusia a crezut, încă odată, că iarăş este tare, că Turcia se poate răsturnà în prăpăstii, şi i-a declarat acel răsboiu care, în Crimea, a pus-o şi în faţa Franţei, Angliei şi Italiei, Alecsandri a simţit că soarta ne chiamă şi pe noi spre ţinte cald dorite şi, lacom de-o mai repede orientare, a plecat la Paris şi în Crimea.

In Octomvrie 1855 erà în Paris. Prin 25 ale lunii socotià să fie în Constantinopol, de unde «cu picioarele lipite să sară pe turnul Malacoff», glumià el către Ed. Grenier.

Din Constantinopol, el şi vechiu-i amic (dela 1848) Baligot de Beyne iau vaporul în 25 Noemvrie şi trec în Crimea. La Kamieş poetul doarme într'o baracă, pe scânduri. Erà într'o Marţi; Miercuri vede pe Vernon, «*grand prèvôt dell' armée d'Orient*»; Joi vizitează Sebastopolul şi «ţăriile de prin prejur», unde-l primeşte gen. Bazène. Pe când sta cu acesta la masă, Ruşii bombardau Sebastopolul. In aceeaş seară se află la Inkermann, noaptea în cort, «în vuetul bombelor». Apoi trece la Traktir, stă la gen. Wimpfen; trece câmpul de luptă, la Balaklava: erà într'o Duminecă. Luni văzù iarăş marele Redan şi Malakoful şi se'nfioră de-o bombă spartă aproape... Acolo simţi el cum răsboiul făureşte crud mersul lumii spre libertate şi bine [1]).

In Decemvrie erà întors la Constantinopol, de unde agentul diplomatic al ţării, amicul C. Negri nu-l mai lasă să plece[2]); de unde a trimis, din 15 Decemvrie, corespondenţa apărută în *Steaoa Dunării* (Iaşi [3]). Totuş în 31 Decemvrie se află în Iaşi, de unde-i scrià lui Ghica [4]).

35. Inainte de-a plecà din Iaşi la Paris, Constantinopol, Crimea, încă din 16 Iunie 1855, Alecsandri erà liniştit în

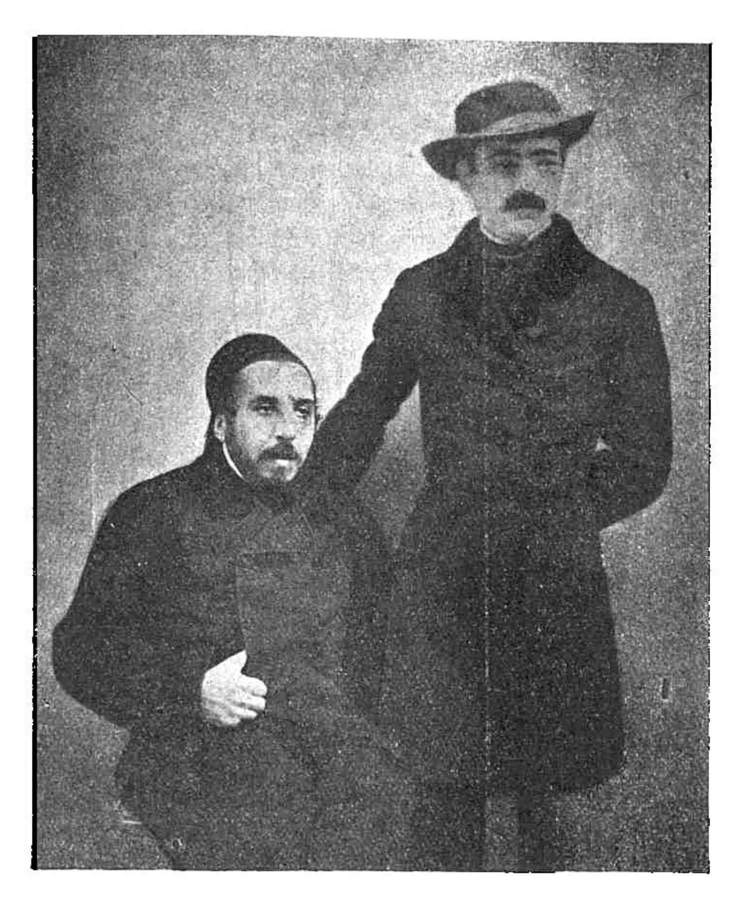
---

[1]) Dintre generalii ce i-a cunoscut el mai citează, în caetul-manuscript academic *Memoranda*, pe: de Larochefoucauld, Guisse, Peletinjas, Abdelal, Bauche. După man. ac. 4497 *(Memoranda)*.

[2]) G. Gazier, *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri a Edouard Grenier*, p. 22.

[3]) Numărul dela 52 Decemvrie 1855.

[4]) Manuscriptul ac. 803.

VASILE ALECSANDRI CU ION GHICA
pe la 1855

privința soartei țărilor românești: «Și noi așteptăm viitorul în toată siguranța», scrisese el, cu data aceea, lui Ion Ghica[1]). Căderea Sebastopolului (9 Septemvrie 1855) confirmase exactitatea prevederilor sale. Acum, după ce văzuse și el pe eroii care ne deschideau cortina și perspectiva unui viitor românesc-comun, el erà la post, în Moldova, unde, din 1856, aveau să înceapă luptele pentru unire.

Din adâncul unei «demoralizări complete și-al anarhiei în afaceri» — drept a căror pecete, scriind lui Grenier [2]), el indică pe Nicolae Canta, Vogorides și N. Istrati, pe care el i-ar fi trimes la ocnă, numai o luptă hotărîtă puteà să ridice Moldova. Din parte-i Alecsandri a dus-o bine, dar lupta l-a costat sănătatea: In August 1857 el sosise în Franța, «bolnav și fără domiciliu» [3]), afându-se când la Paris, când la Dieppe, la băi de mare, în valurile canalului la Manche.

Să-l vedem acum și în lupta-i politică!

36. Idea unirii are o lungă istorie, care nu poate fi repețită aici. Aici, din realizarea ei, ne interesează numai partea lui Alecsandri.

In timpul congresului dela Paris, Grigore Ghica-Vodă luase inițiativa unirii [4]). In țară se ținură conciliabule; la Mavrojeni, la Mihail Cantacuzino; «patrioții» se împărțiră în separatiști și unioniști [5]).

In 1856 Alecsandri iscălește petiția către Pr. Ghica, pentru unire (16/28 Februarie). Peste vreo trei luni (25 Maiu/6 Iunie) el apare la înființarea comitetului unirii, cu vreo alți cincisprezece unioniști, în casa lui Mavrojeni, la Socola. Comitetul acesta chiar pe el îl alege să meargă în Muntenia,

---

[1]) Acelaș manuscript.

[2]) Loc. cit., p. 27, 28.

[3]) L. c., p. 45, 46: «Les luttes politiques de mon pays m'ont brisé moralement et physiquement».

[4]) N. Soutzo, *Memoires*, p. 276—278.

[5]) «Mavrojeni vient d'ouvrir ses salons», scrià poetul către Grenier, în Decemvrie 1856.

pentru înțelegerea cu unioniștii deacolo. Consulul francez, V. Place, înștiințat despre această misiune, este de părere (13 Iunie) că «inteligența și moderațiunea care disting pe Alecsandri» pot fi de mare folos.

Deosebirea cea mai remarcabilă de vederi, în aceà zi, erà că C. Negri nu primià ca Domnul să fie străin.

Alecsandri pornise înainte. La 25 Maiu scrisese:

Sub acest măreț castan
Noi jurăm toți în frăție,
Ca de azi să nu mai fie
Nici Valah, nici Moldovan.

La dorința lui Place [1]) compuse *Hora unirii* care se cântă nebunește; și în teatru, unde erà interzisă! *Păcală și Tândală* apărù.

Entuziasmul creșteà.

O parte din Basarabia ni se dase înapoi; și Alecsandri fu rugat să scrie marșul oștirii pornite într'acolo, marș publicat la 7 Februarie 1857:

Drum bun, drum bun, doba bate
Drum bun, frați români, etc.

Proprietarii de tipografii îl roagă pe poet și pe C. Hurmuzachi, Dr. Fătu, Dr. Cuciuran și Donici să obțină libertatea presei.

Erà firesc ca pe-așà om prefectul de Bacău, un Palladi, să-l denunțe ministrului Costin Catargiu ca agitator pentru unire, împreună cu Kogălniceanu și Rallet!

Aceștia erau tocmai cei trei deputați aleși să meargă la București, pentru a se plânge comisiunii puterilor europene de arbitrarul lui Vogoride. La București ei predară un memoriu despre starea Moldovei și primiră făgăduinți de îndreptare [2]).

---

[1]) *À ma demande*, raportă Place.

[2]) Ce-a scris comisarul francez Talleyrand către ministrul de externe Walewski (cu data 14 Aprilie 1857) merită să fie reprodus: «Le lendemain, les

Cu a doua doleanţă, către aceiaşi comisari (din 22 Aprilie/4 Maiu), merse iarăş şi Alecsandri.

. In 6 Iulie 1857 Alecsandri este ales în comitetul central al unirii, împreună cu G. Sturdza, C. Rola, An. Panu, C. Hurmuzachi, D. Cosadini şi V. Mălinescu. Şi îşi face datoria cercetând abuzurile electorale şi protestând contra lor. Se ştie, alegerile acelea s'au casat; şi s'au obţinut alegeri nouă; în acestea Alecsandri şi C. Rosetti-Teţcanu se aleseră la Bacău, din partea proprietarilor mari.

Din nou alesul *Divan ad-hoc* se întrunì repede. Dar Alecsandri lipsià. In şedinţa dela 2 Octomvrie se află că este bolnav; în 7 Octomvrie că este încă bolnav în Franţa» [1]). El demisionă; în locul lui se alese Alecu Aslan. Iar el îşi continuă cura la Dieppe.

Peste acest an 1857 nu se poate trece fără a amintì cântecul *Moldova în 1857*, care şi mai târziu a părut încă un «sublim blestem» ca «tot ce răsfrânge cugetul unui popor întreg», scrià B. P. Hajdeu [2]).

Peste vreun an (1858) poetul se aflà iarăş în centrul luptelor naţionale. Caimacami erau acum Ştefan Catargiu, Vasilică Sturza şi Anastasiu Panu; iar el, poetul, erà secretar de Stat «provizoriu».

Ca secretar de Stat, dar mai ales ca luptător naţional, el se cugetă imediat la libertatea presei, arbitrar suspendată sub guvernul trecut, dar «neapărat trebuitoare, mai cu seamă

---

commissaires ont reçu la visite de trois Moldaves, M. M. *Kogalnitchano, Ralletti* et *Alexandri*, députés auprès de la commission pour lui transmettre les doléances de leurs amis politiques, et se plaindre des actes violentes, arbittraires et répressifs du Caimacam. Ces Messieurs sont des hommes, d'une haute distinction: l'un a été ministre, les deux autres, l'un comme historien et l'autre comme poète, tiennent la première place dans leur pays. Leur entretien a généralement produit sur tous mes collègues une impression favorable à la cause, qu'ils sont venus défendre auprès de nous».

[1]) Actele renaşterei, publicate de D. A. Sturza, vol. VI, p. 62. Vezi şi G. Sion, în *România*, 1857, p. 191.

[2]) In *Traian*, 9 Mai 1869.

în timpul de față». Timpul de față erà ajunul alegerilor naționale pentru Adunarea electivă, care trebuià să aibă în vedere numai «interesul cel mare, cel sfânt, interesul național». Alecsandri a și influențat alegerile din iarna anului 1858, mai ales asigurându-le votul secret.

Iar cât despre străinătate, secretarul de Stat fu demn față de îndrăsneala consulului austriac Lannoy; dar și față de Turcia, căreia, în 11 Decemvrie (29 Noemvrie) îi adresă un raport susținut despre ce s'a petrecut în Moldova dela instalarea nouei Caimacamii până la data raportului. Acest raport, firește, s'a comunicat și puterilor care supravegheau organizarea nouă a țărilor românești.

In 2/14 Ianuarie secretarul de Stat Alecsandri avù un cuvânt care trebuie popularizat. Mitropolitul Sofronie protestase contra ființării Adunării «pătate de felurite abateri și violații a principiilor» hotărîte prin Convenția din 7 (19) August. Deși acel mitropolit erà numai o mască a altora și el însuș numai un măscăriciu politic, lumea se indignă. Și se vorbì așà:

M. Kogălniceanu: Niciodată n'am văzut o mai mare insultă făcută *majestăței nației.*

(Alecsandri lămurì că mitropolitul va cedà, va revenì).

M. Kogălniceanu: Și eu aș dorì să putem pune hârtia aceasta din urmă a părintelui Mitropolit la acte, dar ce facem cu aceea dusă la Constantinopol?

V. Alecsandri: Știm *acum* care este soarta protestațiilor cari purced din Iași și se îndreaptă spre Constantinopole, *cu scop de a cere intervenții străine în contra autonomiei țării. Acele protestații sunt menite a se înecà în Dunăre!*

Adunarea electivă a Moldovei avù prilej să asculte o listă de candidați de 38 de persoane cu drept de-a fi alese! Și, pentru ca trista nebunie să fie mai deplină, după proteste și cereri, se mai adauseră câtevà![1]). Insă opinia publică oscilà,

---

[1]) *Lista candidaților la Domnie:*

1. Prințul Mihail Sturdza. 2. Beizade Costachi Gr. Ghica. — *Logofeții:* 3. Teodor Balș. 4. Alecu Balș. 5. Ștefan Catargiu. 6. Petrachi Roset Bălănescu. 7. Costin Catargiu. 8. Alecu Sturdza. 9. Nicolae Milu. 10. Costachi D. Sturdza. 11. Anastasie Bașotă. 12. Iordachi Beldiman. 13. Vasile Ghica. 14. Răducanu

după G. Sion, între Mavrojeni, V. Sturza, A. Panu, L. Rosetti, L. Catargiu, C. Negri şi V. Alecsandri [1]).

In 3(15) Ianuarie se ţinù conferinţa aşa zisă dela «Elefant», la care dintre cei prezenţi la Socola, în 25 Maiu (6 Iunie), se aflau vreo şase, împreună cu alţi amici noui, sinceri ai unirii. Acolo partidul naţional-independent hotărî să susţie candidatura lui Al. I. Cuza. Alecsandri erà dintre susţinătorii lui cei mai calzi.

Moldova alese la propunerea caimacamilor și a lui V. Alecsandri; Muntenia urmă.

In 5/17 Ianuarie Alecsandri a contrasemnat manifestul către ţară al noului Domn, în al cărui prim minister (publicat la 15/27 Ianuarie) erà să rămână, la externe, între colegi și amici vechi.

In 6 Februarie (25 Ianuarie) Al. I. Cuza-Vodă puteà să înștiinţeze puterile Europei că, deși acum se simte necesar, este lipsit de ambiţie personală şi gata a se întoarce în vieaţa privată, dacă puterile ar consfinţì «o combinaţie, ce, pentru această naţie, ar îndeplinì toate sperările ei». Erà aluzia la eventualul Domn străin.

In 15 Februarie Alecsandri, sosind în Adunare, îşi cetește însuş comunicarea că Domnul îl trimite «cu o misie peste hotar», şi că lasă în locul său, la externe, pe C. Rola.

Misiunea sa priviá mai ales Franţa — către care Alecsandri duceà cu sine o depeşe a consulului ei (9 Februarie), către care duceà, pentru ministrul Walewski, scrisoarea din 24

Roset. — *Vornicii:* 15. Alecu Botez Forăscu. 16. Iorgu Vârnav Liteanu. 17. Vasile Sturdza. 18. Lascar Bogdan. 19 Teodor Ghica. 20. Alexandru Catargiu. 21. Lascar Roset. 22. Lascar Catargiu. 23. Scarlat Roset. 24. Grigorie Balş. 25. Iancu Prăjăscu. 26. Iancu A. Cantacuzin. 27. Alecu C. Sturdza 28. Costachi Ciolac. 29. *Manolachi Kostaki Epureanu. 30. Dimitrie* Mavrocordat. 31. Mihail Kogălniceanu. — *Hatmanii:* 32. Nicu Mavrocordat. 33. Iorgu Ghica. 34. Alecu Aslan. 35. Colonelul Nicolae Iamandi. 36. Postelnicul *Vasile Alecsandri.* 37. Aga Costachi Roset Teţcanu. 38. Aga Grigorie Kostaki. Adică 38 persoane.

[1]) Actele renaşterei, vol. VIII, p. 299.

Ianuarie (5 Februarie) a Domnului, care se recomandà protecției împăratului Napoleon III și-a lui Walewski și recomandà și pe Alecsandri. Misiunea constà în apărarea nouei îndrăzneli a țărilor românești-unite, în susținerea nouilor aspirațiuni, în consolidarea unirii, pentru care Alecsandri pledă și la Londra și la Turin.

Walewski, deci și Napoleon III, știà că Al. Cuza-Vodă, sosind la București, ar proclamà imediat unirea *completă*, dacă ar aveà din partea Franței două linii scrise, că va fi susținut. Dar Walewski recomandà «marea circumspecțiune». de-a nu luà nici o măsură pripită» și de-a admite o atitudine de expectare.

La Paris Alecsandri înțelese îndată situația și-și potrivì în acelaș sens cuvântul, precum reiese dintr'o notă a lui Walewski către consulul Place [1]).

Ce i-a spus împăratul însuș, în audiența dela 25 Februarie, poetul ne-a povestit amănunțit. Dar va fi povestit *tot*? Anume, simțind, pe la 1868, că recunoștința Românilor către Franța slăbește, poetul-diplomat se hotărî să scrie memoriile sale despre vechea-i misiune foarte productivă [2]); și le tipări câțivà ani mai târziu: Sunt pagini admirabile din istoria renașterii României! Memoriile lui sunt, însă, de comparat cu una din cele mai clasice scrisori ce se găsesc în istoria modernă a Românilor, cu scrisoarea din ziua audienței dela 25 Februarie, scrisoare trimisă cu un curier special, care erà un student moldovean; în scrisoarea aceasta se găsesc (Toate?) cuvintele lui Napoleon III, sfaturile lui, promisiunile lui [3]). In vederea importanței lor pentru viitorul țării, Alecsandri

---

[1]) 1859, 26 Fevruarie: «C'est dans ce sens que je me suis expliqué avec M. Alexandri, qui m'a paru parfaitement comprendre combien la prudence et la modération étaient nécessaires dans les circonstances actuelles. Cet envoyé a eu l'honneur d'être reçu, hier, par Sa Majesté l'Empereur».

[2]) *Extras din istoria misiilor mele politice* s'a publicat în *Convorbiri literare*, vol. XII (1878), p. 41.

[3]) S'a tipărit în A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-Vodă*, vol. II, p. 259—263.

încheià scrisoarea cătră Cuza-Vodă aşà: «Fii *gata* şi mai cu samă fii *discret* ca mormântul».

37. Misiunea-l apropiase pe poetul-diplomat de câmpul de luptă al Italiei. A voit deci să vază şì acolo pe eroi; şi apoi i-a cântat: In *Pilotul* (Cavour) pe cel ce-i chemase la luptă; în *La Palestro* (scrisă la Novara), în *La Magenta* (scrisă la Magenta), în *Coroana vieţii* poetul cântă jertfa cea mare a Italiei. In Italia el aveà amici. Trecerea lui pe-acolo, cântecul de acolo, a fost şì un apostolat de *panlatinism*, un sentiment pe care teoretic şi politiceşte îl motivase scurt, dar desăvârşit amicul său Nicolae Bălcescu.

38. După ce l-am văzut pe poet eroic în *Doine*, eroic la 1848, eroic în lupta pentru unitate, căutând şi cântând eroismul în Crimea şi'n Italia, cetitorul va înţelege deplin pentru ce eu cred că amicul său Laurent, amic şì al lui I. Ghica, al cărui condei ni l-a făcut foarte simpatic prin *Scrisorile* sale — aveà dreptate să-i scrie în 11 Februarie 1859: «*Vous avez l'âme d'un poète, et le coeur d'un héros*» — Ai suflet de poet şi inimă de erou! [1])

39. Servindu-l pe Cuza-Vodă Alecsandri servià — ţara. Cuza simţià cu ţara, erà conştient de sacra-i misiune mare, de a-i realizà dorurile. Şi le realizà. Totuş, după 11 Februarie 1866, în acelaş an (în Maiu 29) poetul îi scrià lui Pantazi

---

[1]) Părerea lui Laurent despre Alecsandri merită să fie reţinută întreagă: «Quel sentiment noble et généreux vous venez de montrer pour votre Patrie! Quoi de plus grandiose que cet élan désintéréssé qui sait sacrifier ses propres intérêts, ses affections, sa vie, pour le bien de son pays. Vous avez, l'âme d'un poëte et le coeur d'un héros. Loin de vous de mesquines ambitions personnelles, les vaines honneurs ne vous séduisent pas, vous n'aspirez pas à régir ou dominer un peuple, vous voulez élever votre Pays et le constituer par la fraternité politique, l'unité de langage, en une nationalité ferme, vigoureuse, grande et durable. C'est une belle et sainte mission que vous vous êtes imposée et dont le succès n'est pas douteux. Manuscriptul academic 4499, p. 73.

Ghica că niciodată el nu a fost cuzist, niciodată separatist: «*Je n'ai jamais été couziste ni séparatiste*»[1]. P. Ghica-l îndemnà să cânte; dar el, care nu fusese cuzist — personal, ci cuzist — cu ţara, se simţià de mult timp desgustat şi scrià mai departe: «Sunt silit s'atârn lira în cuiu aşteptând alte evenimente şi o zi nouă a eroilor» *(une nouvelle journée de héros)*[2].

40. Se ştie că, întrucât ne priveşte, numai graţie inteligentei acţiuni a intimilor lui Cuza, în special a lui C. Negri, am obţinut în 24 Septemvrie 1859 recunoaşterea alegerii lui Cuza şi, mai ales, recunoaşterea definitivă a unirii, proclamate abià în 11 Decemvrie 1861.

Alecsandri, în acele vremi, a fost ministru la externe în ministerul lui Vasile Sturza, în al lui Ion Ghica, în al lui Em. C. Epureanu, în al lui Ion Ghica (11 Octomvrie 1859). Erà un indispensabil, se pare; şi poate o garanţie pentru Paris. Schimbările erau, însă, foarte dese. Intr'un moment Alecsandri se opreşte, se dă în lături; şi nu mai revine.

41. După retragerea sa din vieaţa politică, Alecsandri se înfundă în Mirceştii săi, de unde, însă, nici frumuseţea naturii nu-l puteà oprì să nu fugă des în străinătate.

Acum, reprivind din linişte opera politică la care însuş colaborase, poetului i se păreà că dela 1848 până la 1868 ţara avusese numai un «regim de politică seacă»[3]; ba chiar i se păreà (1870) că «nebunia politică a smintit la noi cei mai mulţi creieri, (că) epidemia e generală»[4]; mai mult, deşi apucasem (1878) pe drumuri, care chiar lui i-au inspirat cântece nepieritoare, el, supăratul, numià *fruit sec* şi *vieux macaque* pe unii dintre cei ce ne duseserà pe-acele drumuri înainte, spre bun viitor[5].

[1]) Manuscriptul academic 2619.
[2]) Aceeaş scrisoare.
[3]) *Scrisori*, ediţia Chendi, p. 38.
[4]) Tot acolo, p. 52.
[5]) Tot acolo, p. 100. Erà vorba de Brătianu şi Rosetti.

Hora lui Cuza vodă.

Frundă verde de migdale,
De la Milcov mai la vale,
Mai la vale și la deal,
Pe ist mal și pe cel mal
S'a întins o horă mare....
Iată și Cuza călare
Care strigă 'n gura mare:
Trageți hora cu 'nfocare
Din Carpați și pân' la Mare!,
Frundă verde pom rodit
De când Cuza s'a domnit
Pânele s'au mai dospit,
Ocale s'au mai mărit.
Cuza Vodă să trăiască
Oștile să le mărească,
Pe ciocoi să-i umilească,
Țeară mîndră să și crească,
Pe călugări să-i spășească,
Pe clăcași să-i desrobească
Cu moșii să-i dăruiască!

Mai precis: Nemulţămirile sale politice-intime au început din Aprilie 1860; aşà de repede după unire! El nu erà încă descurajat, dar erà plictisit, *ennuyé*). Discuţiile oţioase *(oiseuses)* nu-i plăceau. Schimbările ministeriale şi mai puţin; şi vorbià de Mavrojeni, C. Hurmuzachi, Kogălniceanu chiar. Din Mirceşti el, plictisitul, anunţà deci că în Septemvrie va plecà: *«Et je m'en irai, m'en irai, m'en irai, m'en irai jusqu'à extinction de chaleur naturelle»*[2]). Sau în versuri (dar acestea abià la 1 Iulie 1866):

Duce-m'aş fără'ncetare
Ca vulturul, să pătrund
Peste-a ochilor hotare
Orizonul fără fund.

Fugind de politică, în care amici de-ai săi rămaseră, dând atenţiei sale alte obiecte de privit, dispoziţiile sale de creaţiune literară îl năvăliră iarăş.

42. Anume: Prin 10 Octomvrie 1860 poetul s'a simţit prins de un fel de friguri de muncă *(une sorte de fièvre de travail)* al cărui rezultat, până la 26 Octomvrie, când îi scrià lui Ghica[3]), au fost *cinci* opere dramatice: 1. *Lipitorile satelor,* dramă în 5 acte; 2. *Sgârcitul risipitor,* dramă în 4 acte; 3. *Satul lui Cremine*[4]), farsă în 1 act; 4. *Retrogradul,* cânticel comic; 5. *Demagogul,* cânticel comic.

Din cele cinci piese, patru erau, cel puţin în parte, expresie a nemulţămirii politice, întrupate'n anume persoane, singure în cântecèle, sau introduse în acţiuni cu totul de altă natură, forţat, în *Sgârcitul risipitor,* care este melodramatic şi vrea să arate ce decadentă vieaţă se duce în mediul în care s'ar aflà bine — adversarii politici ai poetului. Aceasta erà, însă, literatură *politică*-poetică.

---

[1]) Manuscriptul academic 803, p. 79. Despre desgustul său amicii au scris îndată; de ex. P. Ghica, în *Independenţa română,* 1863, pe la pagina 255.

[2]) Tot acolo p. 87.

[3]) Manuscriptul academic 803.

[4]) *Rusaliile!*

4

Socială și cu altă valoare de perpetuare a fost drama *Lipitorile satelor*. In bogata acțiune din actul I conflictul: Ion-Gavril (Sârbul) se desvoaltă repede, Ion-Iani (Grecul) începe, Ion-Moisi (Jidanul) este schițat. Moise ațâță pe Iani, care hotărăște (actul II, scena 7): «De chit se perimo noi, mai bine e.!» Iani ațâță pe Gavril; și Ion cade de pe schelă, spre groaza taberei românești a piesei: Catrina, Nițu, Mariuca, Vântură-Țară. Iani, care aspiră încă la Măriuca și ucide pe Gavril, pentru ca să nu-l descopere autor moral al nenorocirii lui Ion — este, totuș, descoperit și arestat. Imprejurările economice și sociale ale vremii, care susțin pe Grecul vechil de mânăstire și pe Jidanul cârciumar, sunt subliniate drastic. Efectul enorm al dramei a fost o dovadă că publicul aprecià și sublinierile, nu numai tragi-comicul (de-altfel impur) al persoanelor, din care actori de mare talent au făcut și fac roluri încă foarte populare.

Deși în acest timp aveà o misiune diplomatică extraordinară și fusese (la expoziție) la Londra, de unde se întoarse la Paris — erà în Noemvrie 1861 — să gireze agenția română până la sosirea agentului, care erà fratele său Ion, el se simțià mulțămit de «independența» recâștigată și erà «fericit» — scriind.

Și scrise mai departe: Amintirile din călătoria în Italia în timpul răsboiului dela 1859; și excursia în Crimea după căderea Sebastopolului [1].

In Ianuarie 1862 simțià că în fantazie se mișcă păpușile unei comedii despre ciocoii dinainte de 1848, care, însă, abià peste vreo cinci-șase ani se materializară [2].

Ca să poată relua contactul cu lumea, îi trebuià o revistă: Apăruse, în București, *Revista Română* a lui Al. Odobescu. Alecsandri îi trimise balade: *Dragoș-Vodă, Banul Mărăcine, Noaptea Sf. Andrei*; și oferì pe *Inșiră-te mărgărite*; oferì și

---

[1]) M. ac. 803, scrisoare din 29 Noemvrie 1861.

[2]) Tot acolo, scr. din Ianuarie 1862.

VASILE ALECSANDRI
pe la 1866

proza de amintiri pomenite mai sus. Sufletu-i căută iarăş un contact massiv cu naţiunea cetitoare.

Până în Aprilie al aceluiaş an (1862) terminase *Istoria misiunilor politice*; sfârşise de întocmit *colecţia de poezii populare*; scrisese câtevà piese; şi — o gramatică română în limba franceză cu dialoguri pentru necesităţile străinilor ce vor venì pe la noi.

In 1863 erà 'ntors în ţară, dar iarăş gata de plecare, în Septemvrie, undevà departe!

43. Pe-atunci i s'a întâmplat să cunoască pe Paulina Lucassiewicz, să o ia de soţie şi să nu mai plece pe-aşà departe!

Acum el se aşeză chiar aşà de bine la Mirceşti, încât (28 Februarie 1868) i se părù că poate vorbì despre sine ca despre «pustnicul dela Mirceşti»[1]).

44. Tocmai în timpul în care-şi păreà «pustnic» producţia reîncepe.

Reîncepe dramatic. In Septemvrie 1867 el trimite *Convorbirilor literare* câtevà cântecèle nouă: *Stan Covrigarul, Kiriţa la Paris, Ion Păpuşarul, Gură-Cască, Surugiul*; şi începe a prescrie cele două acte terminate din comedia ciocoilor, la care lucră mai departe, sfârşindu-o abià în Martie 1872, când, mulţămit că o aveà întreagă, cetì« *Junimei*», în a cărei revistă aveà să apară — târziu de tot, o comedie, care dela 1862 îl preocupase: *Boieri şi ciocoi!*

Boieri şi ciocoi este o comedie care pune faţă în faţă două generaţii: cea dela 1840, nobilă şi eroică, şi pe-a regulamentului organic, cu puţini oameni buni (Stâlpeanu, Princesa, Arbore) şi cu răii săi (Neamuş, Vulpe etc.); între ele, coordonând acţiunea, aruncă pe ciocoiul vechiu (Lipicescu), ale cărui peripeţii puteau trezì şì de o parte şì de alta reacţiuni tari. Acţiunea comediei este cam îndesată; toată vremea cereà

---

[1]) Către Iacob Negruzzi, în *Scrisori*, ed. Chendi, p. 31.

să fie întrupată în caractere și fapte simbolice pentru ea; dar acțiunea-i bine condusă; persoanele au realitate istorică și tip moral sau imoral bine reliefat și înțepenit în stările vremii care le-au produs cauzal, fatal. Deaceea, simțindu-i legăturile organice, Alecsandri nu admiteà ca comedia să fie jucată cu ciuntiri[1]). In orice timp comedia aceasta se va cetì cu interes.

45. La Iași poetul aveà *Convorbirile*. In București aveà pe vechiul său amic și soț de teatru M. Millo, pe care-l protejà de departe.

In 30 Octomvrie 1867 trimesese lui Millo pe: *Ginerile lui Hagi Petcu*, *Concina* (despre care am vorbit), pe *Harță răzeșul*, *Kera Nastasia*, *Covrigarul* și încă o mare comedie în cinci acte, ce demult o poartă în cap — cred că aceasta erà prima formă a *Boierilor și ciocoilor* [2]). *Concina* erà mai veche, se dase la 1866 (19 Decemvrie); *Harță*, asemenea (1851); iar *Hagi Petcu* erà o localizare cu acțiunea datată 1866 (Iași).

46. Pentru a simbolizà drastic aversiunea față de politică, în Ianuarie 1868, poetul își anunță dimisia din Camera deputaților!

47. Pre cât mai tare se pronunțà aversiunea lui către politică și generația ce-o duceà — generațiunea-i păreà «inteligentă și ignorantă și presumțioasă» — cu atât îi creșteà pofta de muncă literară. Intr'atât încât, deși luase (1867) un contact activ cu *Convorbirile literare*, pe la 1871 se gândià încă la o proprie revistă! Aceasta nu a apărut. Și astfel *Convorbirile literare* avură norocul să primească aproape toate roadele epocei celei mai strălucite a poeziei lui Alecsandri. Aici este,

---

[1]) Scrisori, ediția Chendi, p. 6.

[2]) Manuscriptul academic 2619, către P. Ghica.

deci, locul să arăt ce i-a fost *Junimei* Alecsandri şi ce i-a fost lui ea. In privirea aceasta cred că cel mai drept şi mai simplu cuvânt l-a spus un observator liniştit al faptelor, un om drept, N. Gane, pe care-l şi citez: «Alecsandri făceà şi el parte din pleiada *Junimei* literare. Erà preşedintele ei de onoare; *însă*, pe dânsul nu-l putem numărà între discipolii acestei şcoli, deoarece erà dejà poet cu renume mare înainte de formarea cercului *Convorbirilor*. Totuş, nu-i mai puţin adevărat că, impresionabil cum erà, acest mare poet a fost el însuş *stimulat* de avântul tinerilor din *Junimea*, căci, după ce încetase mulţi ani de a scrie, s'a pus din nou pe lucru şi a produs cele mai frumoase opere ale sale, pastelurile şi legendele»[1]).

48. Pe lângă comedia boierilor şi ciocoilor el scrisese şi aveà gata'n Septemvrie 1867 pe: *Stan Covrigarul, Ion Păpuşarul*, care-i spiritual, pe *Gură-Cască* şi pe *Surugiul* cel vesel şi sănătos ca aerul munţilor.

Insă marele dar al muzei lirice-i sosì abià în 1868: el începù *Pastelurile*, dintre care întâiul a fost *Oaspeţii primăverii:*

In fund pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s'arată!
E cocostârcul tainic, în lume călător,
Al primăverei dulce, iubit prevestitor.

In 10 Februarie 1869 poetul ştià că «numărul pastelurilor se va suì până la 40»[2]); şi atâtea sunt!

Pastelurile nu se mai laudă; ele demult au fost recunoscute drept cea mai intimă, mai gingaşă şi mai adecuată descripţie a ţării Moldovei, a naturii şi-a omului, care nu este numai ţăranul, ci şi boierul vremei, şi chiar şi odraslele domneşti (de ex. Natalia Ghica).

---

[1]) *Pagini răsleţe*, 1901, p. 103—104.

[2]) *Scrisori*, ed. Chendi, p. 43.

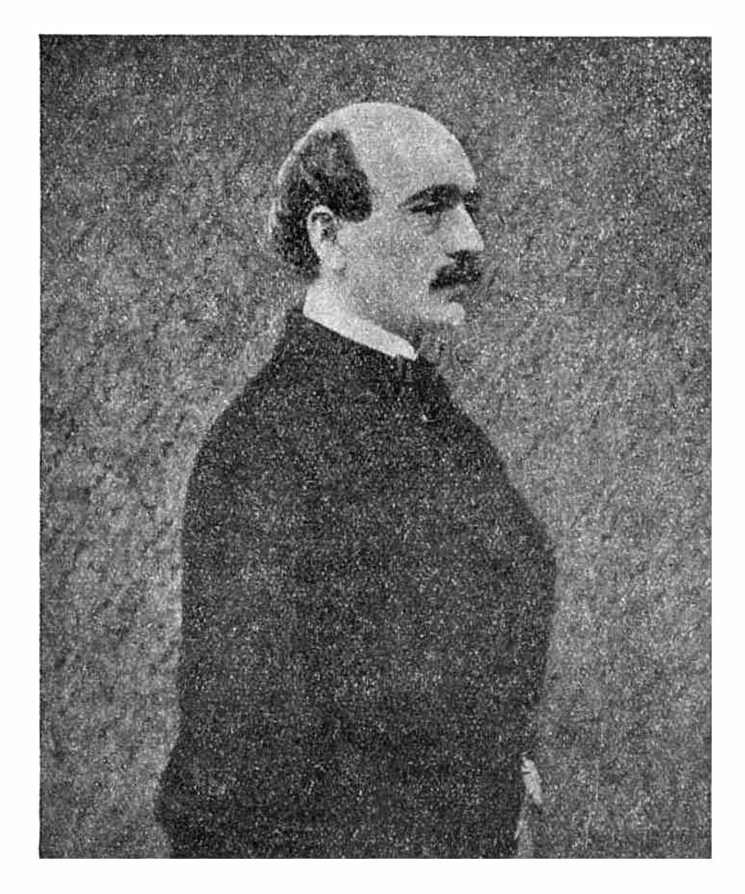
49. In anul 1872, iarna, *Dumbrava roşie* deschise seria legendelor, care se resfirară în diferite linii: legenda istorică-idealizatoare *(Dumbrava roşie şi Dan căpitan de plaiu,* 1874); legenda miraculoasă *(Leg. rândunichii* 1874 şi *Leg. ciocârliei,* 1875; *Gruiu Sânger* 1875; *Poiana fermecată* 1876); legenda realistă-tragică a lui Briar *(Ghioaga lui Briar,* 1875), grav răsărită dintr'un subiect observat în munţi; legenda exotică, de toate genurile *(Becri Mustafa* 1874, *Garda saraiului* 1876). Cinci ani poezia epică a lui Alecsandri curge fără întrerupere până în ajunul răsboiului pentru independenţă, când spiritul său, acum aşà de aplecat spre epicism, trece la *Peneş-Curcanul* şi la alte frumuseţi ale *Ostaşilor noştri.*

Citaţiunile de titluri de mai sus sunt *exemple,* nu sunt expuneri complete, ca în manuale. Ele fixează numai înălţimea până la care, înaripat vultureşte, poetul s'a ridicat între anii 1872—77.

Că s'a înălţat având pildă pe Victor Hugo, este sigur; dar nu-i mai puţin adevărat că aceste româneşti subiecte îl tentaseră înainte de-a apare *Legende des siècles*; căci, se ştie, subiectele de acest fel apar la el din capul locului, din *Doine*; înainte de 1847 poetul plănuise chiar o *Traianidă*; iar noua serie se pornì ca din prim izvor din istoria ţării; probă: întâlnind figura cneazului Ion Cantacuzin-Deleanu (1775), mare vistier, ea-i atrage atenţia şi el înseamnă: «*Ecrire une séries de légendes qui presentent des tableaux des differents siècles... moeurs, histoires etc.*»[1]).

50. Anul 1870 a fost o mare durere pentru Alecsandri Din ţară plecase în Noemvrie 1869; în Maiu 1870 erà în Nizza, în Iunie în Paris. Abià plecase spre casă şi — începù invazia germană în «ţara iniţiativelor mari, în leagănul libertăţilor nobile», cum scrie Alecsandri din Mirceşti, către Ed.

[1]) Manuscriptul academic 819, p. 14 *v*. Despre idea «de a face o poemă epică asupra cuprinderii Daciei», vezi corespondenţa cu Bălcescu, în *Convorbiri literare,* 1916, p. 23.

VASILE ALECSANDRI
pe la 1866

Grenier, în acelaş an (Octomvrie, 1870). [1]) Către acelaş amic el are de astădată, despre Nemţi, cuvintele cele mai aspre ce se pot închipuì; iar cât despre Franţa, el este sigur că ea se va reface repede.

Părerea aceasta a exprimat-o simbolic în toate strofele pastelului *Căderea Rinului* şi direct în cele finale (1873):

Avut-ai o 'ncercare de moarte!... dar măreaţă.
Aşà şi tu, la culme, o! Francie iubită,
Pe-un pod imens de aur păşind spre-o nouă viaţă
Trecut-ai peste râpa de duşmani pregătită.
O lume 'nfiorată de soarta-ţi mult fatală
Crezù 'n a ta pieire! Dar tu, ca Rinul mare,
Urmezi, victimă sacră şi demnă de-admirare,
Menirea ta sublimă şi providenţială!

Pentru Franţa scrise şi *Nobila cerşetoare*, o potolită comedie, al cărei erou român se întoarce rănit din răsboiul Franţei; tot pentru Franţa se vândù şi *Dumbrava roşie* (scrisă în 1872); căci pentru Franţa recunoştinţa poetului erà abundentă, iubirea fără sfârşit, adorarea extaziată. In privinţa aceasta Alecsandri a fost o călăuză nedesminţită a naţiei sale.

51. Proximul mare eveniment literar a fost ediţia lui Socec et Comp. *Opere compleze*, 1875. Alecsandri fusese foarte surprins că s'a găsit un editor pentru operele lui Costache Negruzzi; văzând că întreprinderea este serioasă, el se aşeză la masă şi scrise ca introducere aceà preţioasă biografie, care este un fragment psihologic din epoca copilăriei şi tinereţei sale, un *essai* distins. Venindu-i rândul, el completă acel tablou biografic dând şi alte lămuriri despre societatea şi teatrul Moldovei, în scrisori care (cel puţin în parte) sunt prelucrarea unor lămuriri (inedite) trimise odinioară lui Ubicini; şi alcătuind un dicţionar de cuvinte străine, foarte necesar. *Operele complete* ale sale şi ale lui Costache Negruzzi, pe

[1]) Pag. 50.

lângă care se primiră şi poeziile lui D. Bolintineanu, au fost întâiul monument al «clasicilor» români, ridicat de generaţia dela 1840. Fără devotata colaborare a lui Alecsandri el nu s'ar fi ridicat.

52. Cevà interesant despre ediţia aceasta: Alecsandri a iubit pe Ardeleni, afară de — filologi; i-a încurajat la 1848; i-a sprijinit cu colaborarea sa şi mai târziu; dar el a avut deplină dreptate, să nu sufere pe ridicolii latinizatori dela Blaj, care, după ce realizară o deosebire de credinţă, mai lucrau la întemeierea altei deosebiri primejdioase, la făurirea unei limbi savante şi netrebnice poeziei. Pe aceştia Alecsandri i-a combătut totdeauna. Tot aşà a făcut şi cu Bucovinenii pumnulişti, care odată voiau şi-au încercat să-i îndrepte *lui* stilul. Şi în Ardeal şi în Bucovina existau însă grupări (mici) care-l aveau pildă.

Apărând acum ediţia lui Socec (1875) Ardealul şi Bucovina îl cetiră în aceste pagini prea frumos tipărite. Fratele său Ioan a fost chiar de părere că, în Ardeal şi Bucovina, Socec n'ar trebuì să vânză numai, ci să şi dăruească. El scrià fratelui său Vasile, poetului [1]: «Altfel eu aş cere dela Socec un anumit număr de exemplare, pe care le-aş împărţì bibliotecilor româneşti, societăţilor literare din Bucovina şi din Ardeal. Eu cred că, din partea ta, aceasta ar fi o atenţie, care ar atinge pe compatrioţii noştri de dincolo de graniţe, cari au fost totdeauna admiratorii tăi credincioşi».

Credincioşii aceştia trebuiau să continue a anulà primejdia cea mare despre care Alecsandri scrisese în anul 1869 către Iacob Negruzzi[2]): «Când locuitorii de peste Carpaţi or învăţà a grăì ca *Cipariu, Laurian, Macsim* et *tutti-quanti,* ei nu se vor mai înţelege cu Românii din Principate şi cu cei din Basarabia; şi în aceà zi glorioasă pentru pedanţi Nemţii

---

[1]) Manuscriptul academic 4499, p. 119. — Scris. din 23 Aprilie 1884.

[2]) Scrisori, ediţia Chendi, p. 50.

şi Ruşii vor bate în palme. Insă sper că ne-a ferì Dumnezeu de-o asemenea calamitate».

53. Intâmplarea a făcut ca, până la isbucnirea răsboiului pentru independenţă, Alecsandri să fi cântat vitejia străbună cum, până la el, nimeni nu o cântase.

Bunul lui simţ generos mai făcuse, ca el să întreţie multe legături priincioase autorităţii cuvântului său; astfel că, deşì îl vedem alipit *Junimei* şi *Convorbirilor*, el nu ezită a colaborà şì la revistele adversarilor bucureşteni, de. ex. la *Columna lui Traian* a lui B. P. Hajdeu (1873 *Ştefan-Vodă şi Dunărea;* şi articolul despre *Groza*, 1874 *Vlad Ţepeş şi stejarul)* şi la *Revista contemporană* (1873 *Dridri*; 1874 *Nobila cerşetoare* şi *Concina*; 1875 *Legenda rândunicii*).

Rar el se arătă chiar şì în public, ca orator: astfel, la 1875, în 16 Februarie, el ţinù la Ateneu o conferinţă în folosul societăţii de binefacere «Elisabeta Doamna».

După isbucnirea răsboiului trebuinţa de-a influenţà personal mulţimea poporului luă aceeaş formă, a conferinţei publice, de ex. la Iaşi, la Galaţi, la Piatra (1877).

Toate acestea sunt probe de neastâmpărul producţiei sale generale şi de marele său zel pentru înaintarea neamului.

Răsboiul îl găsì, deci, în bune relaţii cu toate grupările literare; şi în mare vază populară, reîntărită mai ales prin pasteluri şi legende, prin comedia boierilor şi a ciocoilor.

54. Dat fiind antirusismul, şì principial, şì sentimental al poetului, ne putem închipuì ce se va fi petrecut în inima sa când l-a ajuns vestea că Ruşii au trecut Prutul, ca să ajungă la Plevna şi la San-Stefano. Idea că vom pierde iarăş Basarabia erà în aer.

Temerile şi îndoelile i-au fost mângâiate numai de vitejia ostaşilor, de grandoarea simţului lor de jertfă şi de sobrietatea lor pe câmpul de luptă.

Seria *Ostașilor noștri* începù cu *Balcanul și Carpatul*, poezie inspirată de declararea independenței la 10 Maiu și scrisă în 14 Maiu 1877. Intr'o lectură publică (în folosul răniților) însuș poetul o cetì în București. In 8 Ianuarie 1878, la deschiderea Ateneului, fratele poetului, Ioan, cetì *Odă ostașilor români* și *Sergentul*. *Peneș Curcanul* făcù chiar senzație mare. Erau poezii de mândrie națională, care oglindiau bine starea de spirit a poetului și a țării.

Starea lui? Din 14 Octomvrie 1877 el scrià (din Mircești) lui Gr. Alexandrescu [1]: «Voești să știi cum petrec aici? Foarte bine de când *Curcanii* noștri s'au purtat ca niște șoimi pe câmpul luptei. Eroismul lor au făcut să-mi crească inima în piept și m'au *întinerit*».

Pentru a caracterizà și vastitatea pan-română a sentimentului său din acest timp, este bine să aduc aminte că o cantitate din broșura *Ostașii noștri* poetul a trimis-o lui Iosif Vulcan, să o vânză în folosul ostașilor români ardeleni (ostași austro-ungari) răniți în — Bosnia!

Nu este greșit să atribui aceluiaș sentiment și colaborarea din 1880 la *Albumul macedo-român*, o încercare reușită de-a susține cald interesul pentru Românii din Macedonia.

55. După victoria pe câmpul armelor, sosì vestea victoriei dela Montpellier, unde *Cântecul gintei latine* obținuse cunoscutul premiu.

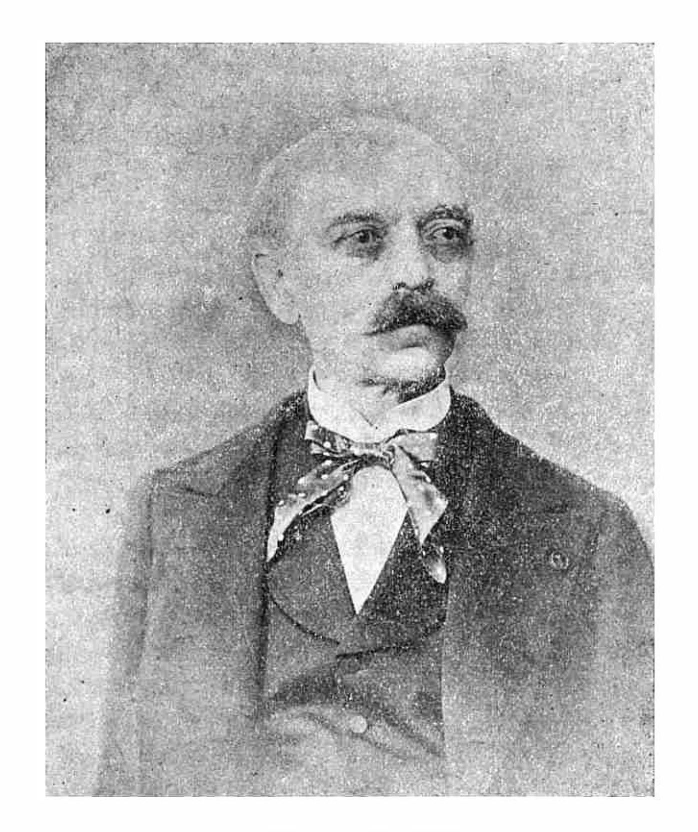
Incă un motiv de întinerire!

Niciodată, niciun poet român nu a fost sărbătorit de poporul român ca atunci Alecsandri.

El trăì zile fericite, dar echilibrul eu-lui său nu se turbură. Dovadă mai mult decât frumoasă este răspunsul dat la felicitările (poate exagerate?) ale unui amic din tinerețe: «Dacă Dumnezeu mi-a dat darul poeziei, bunătatea sa mi-a rezervat și rarul avantaj de a primi încă în vieață recompensa lucrărilor

---

[1]) *Convorbiri literare*, v. XXV, p. 99.

VASILE ALECSANDRI
pe la 1877

mele. *Toţi românii au fost buni pentru mine; şi amicii mei m'au simţit, m'au încurajat astfel, încât opera mea este şi a lor,* Copacul dă roade frumoase, când este îngrijit de grădinar. Tu şi cu toţi ai noştri aţi fost grădinarii mei în tot cursul carierei mele literare. Acest adevăr îl recunosc *astăzi* mai mult decât totdeauna; şi-mi place să-l rostesc cu toată sinceritatea» [1]). Cu vorbele acestea el aşeză pe capetele amicilor săi o parte din razele nimbului ce se scoborîse bogat pe-al său.

Stimulat de întreaga situaţie nouă el, din fierberea deatunci, îndată plănui alte opere: In 12 Noemvrie 1878 el scrià că de câtevà zile rumegă *(je rumine)* o dramă istorică în versuri.

Paralel cu drama istorică, însă, la el erà firesc să se auză înainte şi râsul său înveselitor, în *Sânziana şi Pepelea* (1880) apoi în *Sfredelul dracului* (1881).

56. După războiu: Se ştie că tratatul dela Berlin a impus ţării revizuirea unui articol din Constituţie în folosul Evreilor. Autorul *Lipitorilor satelor* se aflà în senatul ţării; el vorbì, deci, limpede-româneşte despre articolul VII, în şedinţa dela 10 Octomvrie 1879, dând atunci o nouă confirmare energică unor sentimente vechi. Şi totuş, ameţit de intervenţii, fiind vorba de împământenirea unui poet evreo-român, Ronetti Roman, Alecsandri puse o vorbă bună *pentru* împământenire. Mai târziu ne-a lăsat scrisă părerea sa de rău că, intervenind, şi-a încărcat conştiinţa cu o greşală gravă!

57. In timpul războiului amândoi fraţii Alecsandri apăruseră activi, în public. Şi fiica lui Alecsandri apărù, la Crucearoşie, dar şi la masă cu Gorciacof, ca invitată a lui Kogălniceanu. Curtea princiară — încă nu regală — deveni foarte atentă, mai ales că poetul însuş se apropiase de ea scriind

[1]) Către Lascar Rosetti, din 26 Maiu 1878; vezi *Literatură şi artă*, vol. V, p. 717.

Doamnei o scrisoare de-o demnitate personală și națională și de un cavalerism atingător, cum rar se găsește în literatura noastră — scriind încă din 20 Septemvrie 1877, din Mircești [1]). Rezultatul: In 1880, în 7/19 Iulie, poetul erà în București, sosit de vreo trei zile; de aici el pleca la *Sinaia* [2]). Din timpul acesta înainte el devine un oaspe răsfățat al Peleșului: «Doamna și Vodă pleacă Marți din Sinaia în străinătate», scrie el, soției sale, în 25 Iulie 1880. «*Nu vor să mă lase a mă pornì înainte.*» Aflându-se în Italia, regele și regina doriau să-l aibă și acolo, pe lângă sine (1884).

Despre relațiile poetului cu Curtea el a lăsat însemnări în scrisorile sale. Dar și Carmen-Sylva a lăsat în povestirile sale. Carmen Sylva traducea în limba germană poezii populare românești; este sigur că Alecsandri i-a fost de ajutorul cel mai autorizat.

Este exact că bătrânul bard se simțià foarte bine la Curte; deaceea s'au auzit și cârtiri «democratice» (!); dar trebuie apăsat asupra faptului că el nu erà un feudal umil ori un cântăreț ce-așteaptă milă și onoruri; el vorbià foarte respectuos cu suveranul său, cu regina sa, dar niciodată nu uità să vorbească și despre misiunea lor rămasă neîmplinită. Intim el îi scrià regelui (1888):

Vrem falsele hotare dintre Români să piară
Ș'acest castel feeric, clădit la colț de țeară,
In centrul României să luce ca un far.

Mi se pare că bardul duceà în acel palat glasul unui dor vechiu al poporului său; mi se pare că erà impresionant ca el să-l ducă.

58. Visul României întregite Alecsandri nu îl discută numai la palat, ci și la — Paris, unde vorbià despre el ca despre

---

[1]) Publicată în *Convorbiri literare*, 1916, p. 243.
[2]) Manuscriptul academic 2913, p. 57.

II

Dar rîul chiamă rîuri ca Dunărea să crească!...
Eŭ care din junie stătut-am neclintit
Cu inima lipită de ţeara strămoşească
Şi toate-cele ei simţiri adînc le-am resimţit,

Ştiŭ ce voesce Ţeara, ştiŭ ce voesci tu, Sire!
Cunosc a tale visuri de Rege Creator,
Şi gândurĭ ce unesc semeţ cu-o lor mărire
Ce umple zarea largă din vastul viitor.

Vrem, întâi, ca Carpaţii să povestească 'n lume . (să se mîndrească)
De-o Românie 'ntreagă şi demnă de-a ei nume,
Crescută şi 'ntărită sub sceptru-ţi legendar.

Vrem, Iaşii le hotare dintre Români să pară,
Ş'acest Castel feeric clădit la colţ de ţeară
În centrul Românieĭ să luce ca un far.

—

o sigură realitate proximă. Pentru a și dovedì de unde-i sosià energia versurilor către regele Carol, citez cum vorbià el la Paris despre România mare, către G. Bengescu: «Amice, eu pot să mor fericit, deoarece am văzut realizate toate visurile tinereței mele: Unirea, prințul străin, independența, regatul. Un singur lucru mai doresc, deși nu sânt chemat a-l privì cu ochii: e ca la bătrânețe generația D-Tale să vază scumpa noastră Românie încă și mai mare, încă și mai puternică, încă și mai considerată decât astăzi. O țară care, în cincizeci de ani, a făcut progresele de care ne fălim, nu e destinată nici a se oprì, nici a merge îndărăt. Am *absoluta* convicțiune că aspirațiunile noastre cele mai ambițioase, cele mai îndrăsnețe se vor realizà într'o zi, grație patriotismului Românilor, grație înțelepciunii și vitejiei regelui, care a dus și va duce încă și mai departe țara noastră pe calea *măririi* și a *civilizațiunii*». Mărirea am văzut-o; civilizațiunea, la care se va *fi* gândit poetul, o așteptăm [1]).

59. Relațiile ideale și gingașe cu Curtea regală desmint niște proaste vorbe ce s'au și tipărit pe atunci despre sensul lor. S'au tipărit și cu prilejul ivirii pe scenă, dar și din tipar a

---

[1]) Originile acestor idei la el se pot urmări adânc în timp. Mă opresc, însă, la 1878, când el scrià d-lui Iacob Negruzzi pasajul ce urmează (*Scrisori*, ed. Chendi, p. 110): «Franța a câștigat mult din pagubele ce a suferit la 1870, căci a primit o crudă lecție de care știe a profità; să urmăm pilda ei, să ne punem pe lucru, *să luminăm poporul în care există vitalitatea națională, să renunțăm la desbinări care ne slăbesc*, să ne unim într'un singur gând și să nu ne mai căutăm sprijin decât în noi înșine, lepădându-ne de Satana, adică de protecții străine, și vom ajunge astfel mai departe decât am ajuns până acum. Azi avem dușmani pe față: Ruși, Nemți, *Jidani*, etc.; îi cunoaștem, știm cu cine avem a ne luptà; dar totodată avem și ajutoruri oculte, avem nihilismul care-i cancerul Rusiei, avem socialismul care roade rărunchii Germaniei; ei lucrează pentru noi. *Va veni o zi în care vom asistà la o colosală dărâmare de imperii și în acea zi, de vom fi pregătiți, vom revendicà tot ce a fost și este încă al nostru*». — Pasajul merită să i se știe data exactă: 25 Iunie 1878! Tocmai 40 de ani înainte de realizarea Dacoromâniei.

lui *Despot-Vodă*, drama ce-i lucise în minte întâia oară în anul 1878.

S'a mai zis că *Despot-Vodă* a deschis o «eră nouă» în opera lui Alecsandri [1]). Erà numai o trecere în dramă a energiei, care născuse pastelul și legenda. Il începuse în Noemvrie 1878; în 24 Maiu 1879 îl cetià «Junimei», în București, la T. Maiorescu [2]). In realitate idei vechi ale poetului se îmbrăcau într'o nouă haină romantică; în acțiuni de surprize și efecte, un fel de arabescuri de vis puse pe realități istorice. Ideile erau: un popor isteț ca plăeșii Limbă-Dulce și Jumătate își vede instinctul sănătos înfrânt de interese și uri boerești, care primesc pe străin și-l opun Domnului român; dintre ei apare însă și Moldoveanul-tip, adică Românul deplin patriot, care aici este Tomșa și care, în tărie, este cavaleresc și iertător. Romantismul îl potențează figura lui Despot, care cucerește inimi de fete, de Doamne, de boeri, făurește planuri înălțate, dar știe să și moară fără frică și fără pată. Iar în tot fondul arde mereu iubirea țării, a Moldovei adorate:

Privește colo 'n față, în zarea luminată:
Ca mantie regală, frumoasă și bogată
Apare 'n ochii noștri Moldova, dulce raiu,
Comoară nesecată de bun și dulce traiu!

Despot-Vodă a avut și are încă o putere educativă remarcabilă.

60. Nu mult după concepția lui *Despot-Vodă* i se ivi poetului «o comedie în versuri», despre care în 1 Octomvrie 1880 zicea că o va începe în curând, căci voià a-și îngânà zilele iernii cu lucrări intelectuale [3]). Erà vorba de *Fântâna Blanduziei*. In 26 Ianuarie 1883 «nu mai aveà decât o singură scenă a face» [4]).

---

[1]) *Convorbiri literare*, XX (1886), p. 593.

[2]) *Timpul* de-atunci dă lista tuturor asistenților din *toate* provinciile românești.

[3]) Manuscriptul academic 1786, p. 7.

[4]) *Scrisori* (Chendi), p. 165.

VASILE ALECSANDRI
pe la 1885

Este cu putinţă ca poetul în vârstă de 62 de ani să fi întrodus în Horaţiu poezia renunţării, ce însuş o va fi simţit în sine. El va fi cugetat aşà:

Poetu 'n veci e tânăr, când omu 'mbătrâneşte;
Şi geniul, nu fruntea încântă şi răpeşte.
(Actul I, şcena V)

Sfârşit cumplit!.. Horaţiu ca om te-ai stins cu 'ncetul
Şi n'au rămas din tine decât numai poetul.
(Actul III, şcena VII)

Astfel uşor îi este lui Horaţiu, delicat şi în echilibru încă, a protejà o idilă a tinerilor nobili sclavi (Getta şi Gallus), opunând-o destrăbălării şi corupţiei romane. Sobrietatea acţiunei, tehnica reuşită şi versul potolit şi candid sunt proprii să ne înlesnească simţirea unei poetice înţelepciuni moderne aşezate în cadru antic, fără pretenţia ca acesta să fie redat în stil naturalist.

Privind şi pe Horaţiu şi pe Alecsandri, înfrăţiţi într'o figură, B. P. Hajdău a fost în notă justă scriind (la 30 Martie 1883) strofa [1]:

Bătrânule Horaţiu, a Romei vechi mândrie,
De care toţi Latinii în veci se vor mândri,
Iubirea-mi pentru tine azi este şi mai vie:
Iubindu-te pe tine, iubesc pe-Alecsandri!

61. Laurent spusese de mult că Alecsandri este poet şi erou. Pe eroul prins realistic în câtevà legende el îl zugrăvià romantic în *Despot*; nici pentru poet nu i-a ajuns figura lui Horaţiu, îi trebuià şi Ovidiu. Pe *Ovidiu* l-a scris în Octomvrie şi Noemvrie 1884 grăbindu-se «a-l pune pe scenă în iarna aceasta». Graba l-a şi împiedecat pe Ovidiu de-a întrece pe Horaţiu.

62. In 1885 de-atâtea ori gloriosul Alecsandri este ministrul ţării la Paris. «Mâine (erà 17 Maiu) mă duc să mă prezint

[1]) *Familia*, 1883, No. 16.

la Eliseu în ceremonia usitată [1]), apoi voiu începe vizitele pe la ambasadori, miniștri, etc. — alt bucluc» [2]). «Nu-mi erà mie mai bine la Mircești, în liniște, în aer curat și mai cu seamă la soare?»

Trei luni poetul s'a chinuit la Paris, într'o casă care nu-l mulțămià.

Dar noua sa funcție-l apropiase mai bine de Curtea regală. In acelaș an (1885), în Octomvrie, fu oaspe al ei, într'un «castel feeric», la Sinaia, unde poetul admiră «minunile naturii împreunate cu ale geniului omenesc». In Decemvrie erà iarăș la Paris.

Din nenorocire poetul se află acum «într'o perioadă de sterilitate care-l întristà» [3]), dar nu-i topià interesul pentru literatură, despre care toate scrisorile din acest timp vorbesc mult.

Satisfăcut că, după doi ani de lucrare la «împăcarea intereselor României cu ale Franței», a încheiat o convenție comercială, poetul pleacă în vara a. 1886 la Aix-les-Bains și de acolo la Sinaia, la Peleș, de unde abià după două-trei săptămâni poate înaintà la Mircești.

In Octomvrie se află la Curtea de Argeș, la sfințirea bisericii restaurate a lui Neagoe-Vodă. Se adunase acolo o gloată de douăzeci de mii de țărani; regele Carol a ținut un discurs frumos și «de un înalt caracter politic»; iar poetul «cetì în gura mare oda ce compusese pentru această ceremonie». Popor, rege, regină, ostași, poet — ce mirare să mai fie, că poetul și-aduse aminte tocmai de viteazul, imperialistul francez Henric al IV-lea?

Apoi viața-i curse poetului iarăș liniștit, între Paris, Peleș, Mircești. Prin București trecea numai.

63. Prin anii 1887—1888 un nour negru se lăsă asupra sufletului său. Rusia și Austria se înarmau de-alungul

---

[1]) Președinte erà Grévy.

[2]) Către Al. Papadopol-Calimach, în *Scrisori*, ed. Chendi, p. 178.

[3]) Tot acolo, p. 187.

hotarelor; întrebarea sa erà: «Cu care din ambele mari puteri ne vom alià? Ce spune Cogălniceanu? Ce gândește Brătianu? Nimeni nu ne ține în curent de măsurile ce se iau în țară [1])...».

Erà firesc ca în astfel de timpuri boala lui Cogălniceanu să-l intereseze mereu. Ca şì la acesta, ca la toți pe atunci, temerea lui Alecsandri erà Rusia; el mai curând își dorià moartea decât să «asiste la catastrofele ce se clociau peste Prut»; dar apoi iarăș se simțià încurajat [2]): «Tot sper că Dumnezeu nu ne va lăsà după atâtea lupte prin care am trecut; mai mult, *am convingerea că oricine se leagă sau se va legà de România nu va aveà bun sfârșit*». De unde-și luà el această convingere? De sigur din sentimentul de încredere ce i-l lăsaseră succesele de câtevà decenii ale țării sale, pe care, la întâia înțelegere, de copil, o văzuse o nemernicie turco-grecească, iar la sfârșitul vieței un regat populat, răsboinic, cu o cultură nouă, ce-i hrănià aspirațiuni mari. El văzuse în vieața sa minuni; și în minuni trebuià să fie şì Dumnezeu [3]).

64. Dar în anul 1889 se anunță o boală, despre care în 19 Septemvrie însuș regele Carol cerù doctorilor lămuriri. Ingrijit poetul se căută şì la Viena, şì la Paris.

In 1890, primăvara, se simțià mai bine; apoi iarăș rău; în Maiu încă odată mai bine; profitând de răgazul acesta se întoarse în Iunie la Mircești, unde timpul îi părù atât de aspru încât în 6 și în 7 Iunie «a fost obligat să facă foc prin odăi». Pe la mijlocul lunei soarele s'a milostivit, i-a zâmbit iarăș; i se făcù şì dor de «sosirea amicilior adevărați» și nerăbdător îi chemă la sine, la vechiul sfat intim, cald, glumeț.

[1]) Tot acolo, p. 212.

[2]) Tot acolo, p. 220.

[3]) Despre Dumnezeu Alecsandri scrise, mistic, în 25 Aprilie 1886: «Pentru ce tot omul se simte cuprins de bucurie în ziua de Paști, mai mult decât în alte zile? Iată un *mister*, ce te leagă cu credința și nimicește fanfaronadele ateismului». Tot acolo, p. 189.

Par'că, înainte de a închide ochii, voià să-şi revază încă-odată, la sfat cu ei, vieaţa care cu el începeà a fi sgârcită.

In acelaş an, în 22 August, vieaţa fugì toată din trupul său; pleoapele căzură lin peste ochii săi, despărţindu-l pe veci de tot ce au privit cu drag; iar sub ele nu s'a mai mişcat niciun vis, niciun vers.

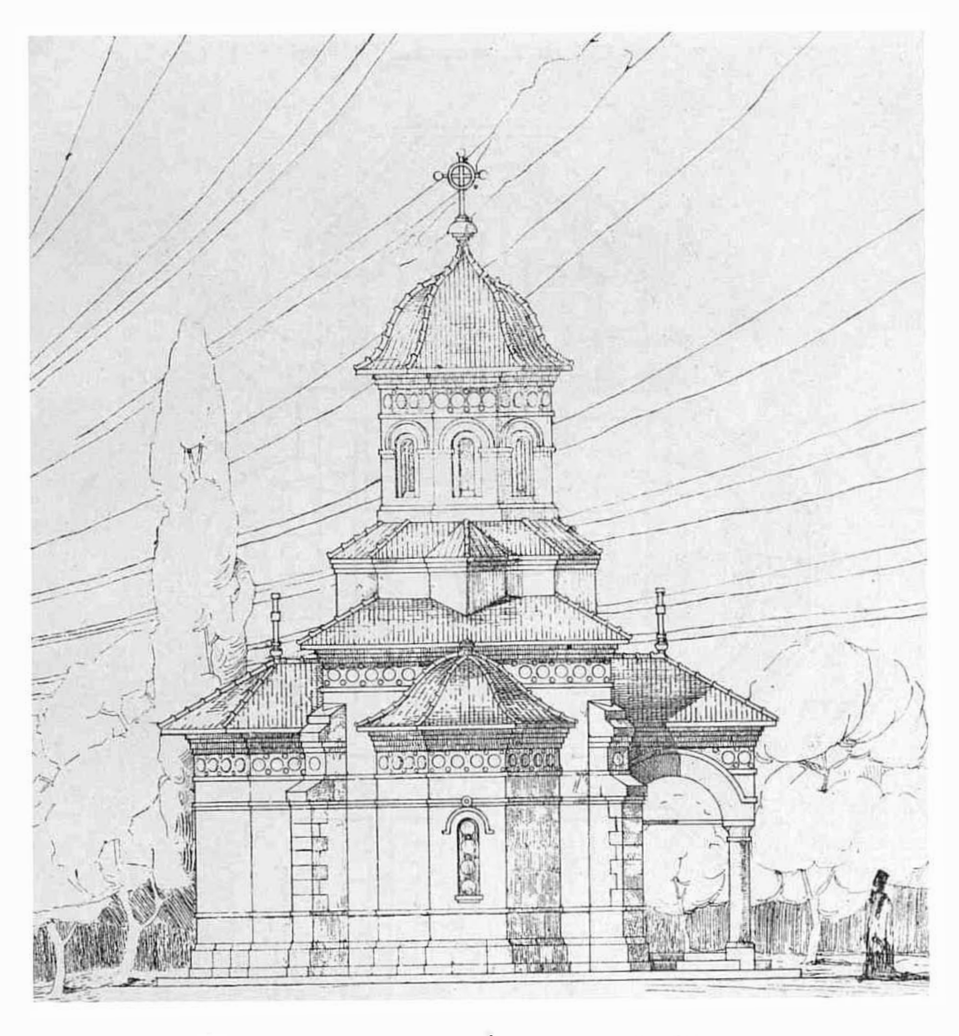
Trăise şaptezeci de ani.

65. La vârsta de treizeci de ani, Alecsandri, care nu-şi încheiase tinereţele, care se aflà în ajunul epocei sale celei mai bărbăteşti, după ce multe pătise, simţise şi cugetase, din *tot* derivase filosofia ce i-a scris-o lui N. Bălcescu, pe atunci în Hyères, în Octomvrie 1851: «După socotinţa mea, *cea mai frumoasă parte a vieţii se compune din simţirile ce insuflă şi primeşte un om pre pământ*». Filosofii vor zice că poetul erà un aderent al primatului sentimentului; eu le-aş da dreptate. Dar aici altcevà mă mai opreşte în loc; mă opreşte *suma simţirilor ce el a dat*, suma de mulţămire, de plăcere ce el a răspândit-o în lume prin cuvântul său, prin faptele sale.

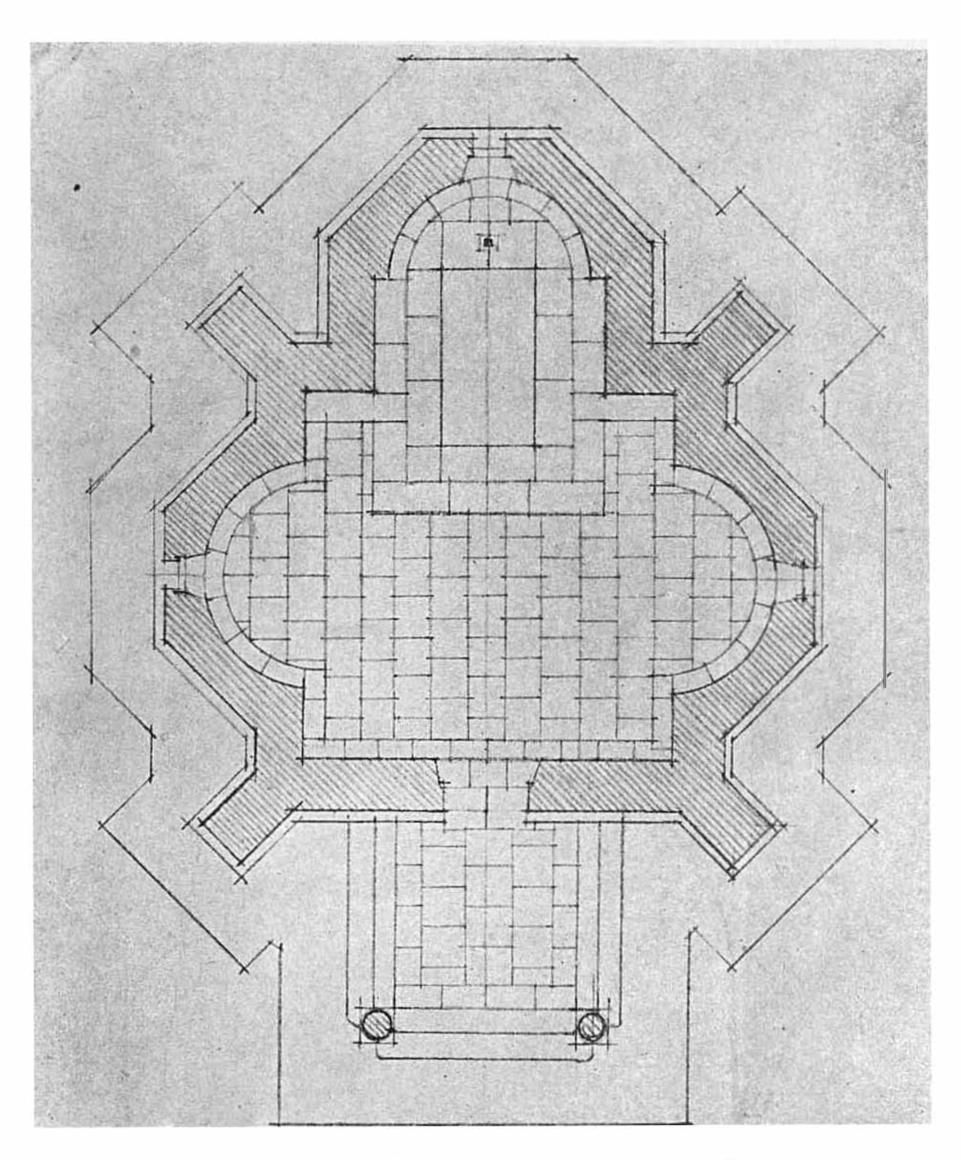
Abià întors în ţară el zugrăveşte o pildă de iubire fidelă, într'o novelă; amorul, fidelitatea, voinicia, eroismul, jertfa pentru ţară, cavalerismul apar mereu în doinele sale; apoi abià închide izvorul de iubire şi nuanţe din cartea lacrimilor sale pentru o femeie rară, şi cu vremurile se întoarce la patriotismul sentinelei române în Orient, dar şi la idolatria Moldovencei florioare. El culege ideale, din lumea ce le are încă semănate rar, dar mai mult din inima sa şi din bogăţia servitoarei acesteia, din fantazia sa; şi le aruncă în ţară, nu ca un foc de artificii repede stins, ci ca stele, ca luceferi, care se înfig în bolta ţării şi se văd mereu licurind. Da, nu-i prea mult zis: El întinde asupra ţării sale un cer de stele călăuzitoare. Ferească-l Domnul pe cel ce se puneà în calea razelor lor! Pentru aceştia el puteà să aibă şi o sfântă mânie; dacă nu erau conştienţi de păcat, îi învălià în glumele comediilor sale; dacă — rar — erau îndrăciţi în răutate, îi izbià,

ca la 1857, în blestemarea trădătorilor. In schimb n'a fost om bun ţării, ca în poet să nu se trezească iubire şi admiraţie pentru el: A ridicà pe cei buni c'un vers, c'o dedicaţie, din mulţime şi a-i arătà ei ca întrupători ai nobleţei, ca prototipuri de multiplicat în viitorul ţării, erà pentru el o faptă instinctivă. Idealele sale deveniră astfel bune mijloace de selecţiune morală. Iar când tot poporul său făcù dovadă că ele se află încă adânc înrădăcinate în sine, la 1878, cine a fost mai presus de poet? Se împăcă, atunci, deplin cu ţara; comedia de hohot, satira cu mărăcini se retrase din opera sa; acum el zugrăvià bucuros frumosul şi binele, aşezând pe scenă figuri care sunt şi măsura spiritului său, nu numai pildă de simţire. Astfel bătrâneţele sale semănară perfect cu tinereţele; dela acestea până la acelea el *una* a fost, *un* fel a fost: om nobil, îndrăgit de frumuseţe, de ţară, de lume, chemător spre sine, dar chemător şi spre o alcătuire a neamului, care este încă *înaintea* noastră şi către care toată opera lui duce încă.

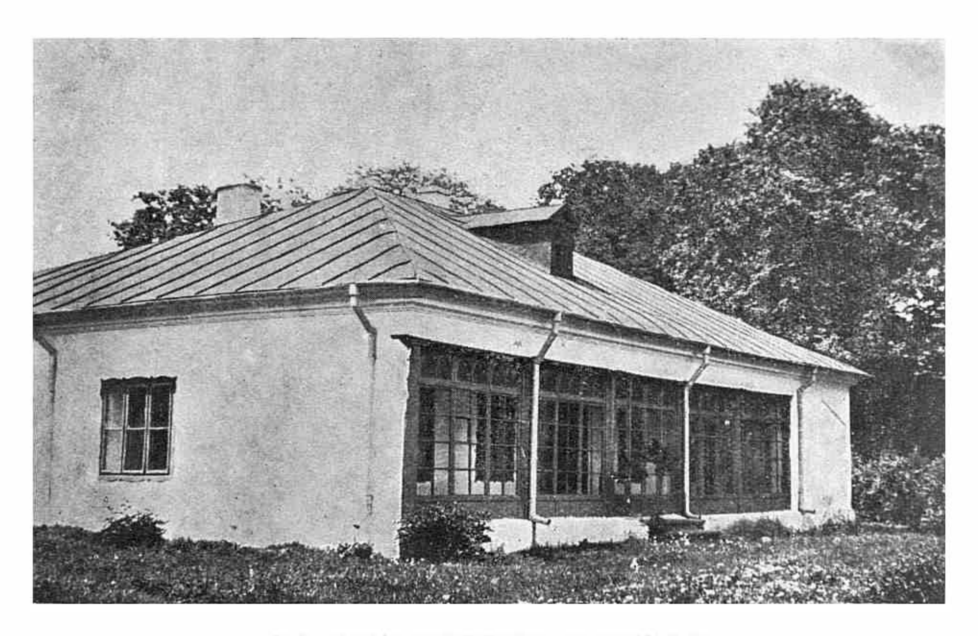
Oameni ca el pier, dar nu mor. In mausoleu am închis moaşte; duhul poetului a rămas afară, în larg, în ţara mare, cum a dorit-o din toată inima sa. Pentru acest duh, în ţara sa, nu va existà moarte.

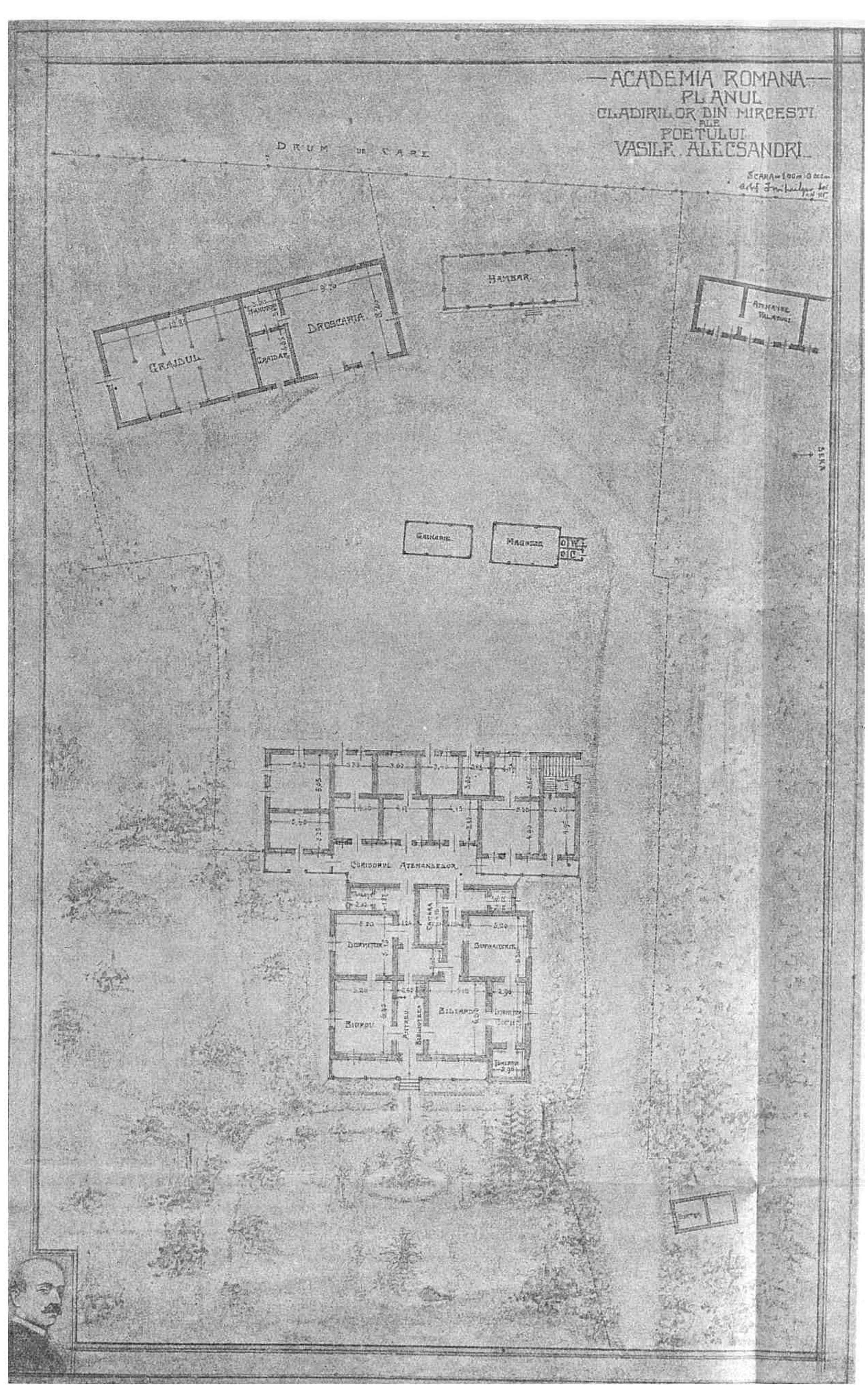
MAUSOLEUL LUI VASILE ALECSANDRI LA MIRCEŞTI

MAUSOLEUL LUI VASILE ALECSANDRI LA MIRCEȘTI

CASA LUI V. ALECSANDRI LA MIRCEȘTI

ACADEMIA ROMANA
PLANUL
CLADIRILOR DIN MIRCESTI
ALE
POETULUI
VASILE ALECSANDRI
DRUM DE CARE
HAMBAR
GRAJDUL
DROSCARIA
ATENANSE
GRANARIE
MAGAZIE
CORIDORUL ATENANSELOR
DORMITOR
SUFRAGERIE
BIROU
ANTREU
BIBLIOTECA
BILIARDUL
DORMITOR

BUCUREȘTI
CVLTVRA NAȚIONALĂ
1 9 2 6